

Η μπροσούρα αυτή ανατυπώθηκε στην πάτρα υποστηρικτικά στο πολιτικό καφενείο με θέμα τη διένεξη Ελλάδας-νότιας Κύπρου-τουρκίας για τις Αποκλειστικές Οικονομικές Ζώνες που πραγματοποίησε στις 6/11/2014 η αυτόνομη πολιτική ομάδα Αγκιτάτοια στην Ανατόλια.

Και σ' αυτό το ζήτημα, όπως και για όλα που προέκυψαν ή θα προκύψουν στο μέλλον, η εθνική προπαγάνδα φαντάζει ακλόνητη.

Μια τέτοια έκδοση, ιστορική παρακατάθηκη που μας άφησαν κάποιιοι σύντροφοι και συντρόφισσες χρόνια πριν, συμβάλλει όσο μπορεί στο ξεσκεπάσμα αυτής της προπαγάνδας.

πάτρα,
νοέμβριος 2014

πνων στρατηγικών στον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο. Ο ρόλος των μμε φαίνεται να είναι η καλλιέργεια και η φόρτιση ενός κλίματος που οδηγεί σε συμπυκνωμένα επεισόδια πολέμου. Η καινοτομία των επεισοδίων της Δερύνειας απέναντι στα αντίστοιχα των Ίμια ήταν οι ανθρωποθυσίες, έστω κι αν ήταν το "τυχαίο" αποτέλεσμα μιας κατευθυνόμενης κατάστασης. Και αυτό σημαίνει ότι η συγκρότηση μιας ενεργούς αντίστασης γίνεται πλέον όχι μόνο επιτακτική, αλλά ίσως ζήτημα ζωής και θανάτου για μερικούς.

Σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να σπάσουμε τον κώδικα της εθνικής συναίνεσης/ομοφωνίας που, όπως παρατηρεί και ο N.Chomsky, λειτουργεί για να απομονώνει την αμφισβήτηση και να υποβάλει ότι το πρόβλημα το έχουν αυτοί που αμφισβητούν και όχι ο κυρίαρχος λόγος. Και η στάση του κόσμου είχε ενθαρρυντικά στοιχεία. Σε τελική ανάλυση η συμμετοχή στα γεγονότα ήταν σαφώς περιορισμένη, παρά τις εκκλήσεις των εθνικιστών και των μμε. Άρχισε να φαίνεται καθαρά η αντίδραση του κόσμου όταν για μια στιγμή φάνηκε η προοπτική του πολέμου. Σαφέστατα η εξουσία παίζει με το διπολισμό της εθνικιστικής φόρτισης και της αντίθεσης στο πόλεμο. Πρέπει να ενισχυθεί και να αυτονομηθεί η προοπτική της αντίστασης στο πόλεμο.

Δύο επεισόδια, ένα πριν και ένα μετά τα γεγονότα, είναι ίσως χαρακτηριστικά των αντιδράσεων του κόσμου.

Κριτική Σκέψη

Μετά τα γεγονότα, όταν ήρθε ο Σημίτης, οι εθνικιστές κάλεσαν μια συγκέντρωση υποδοχής, σε μια προσπάθεια να συνεχίσουν την εθνικιστική φόρτιση. Ο ίδιος ο Σημίτης, βέβαια, μπορεί να μην προσφέρεται για εθνικιστικές ρητορείες, αλλά η έκκληση για συγκέντρωση είχε τη δική της δυναμική στην Κυπριακή κοινωνία. Η συγκέντρωση κατέληξε τελικά σε φιάσκο με εκατόεκατόν πενήντα άτομα.

Πριν τα γεγονότα είχαμε ένα άλλο επεισόδιο/λεπτομέρεια, που δεν καλύφθηκε με άμεση αναμετάδοση (φυσικά) αλλά δείχνει την άλλη δυναμική που απέκλεισε η σαπουνόπερα του εθνικού θεάματος. Ένα λεωφορείο με τουρκοκύπριους πήρε άδεια να περάσει από το ελληνοκυπριακό χωριό Κάτω Πύργος, για να πάει στο τουρκοκυπριακό Κόκκινα, για την επέτειο των διακοινοτικών συγκρούσεων το '64. Ήταν η επέτειος του πρώτου γύρου των μαχών και σφαγών. Οι ελληνοκύπριοι κάτοικοι του Κάτω Πύργου, οι εχθροί πριν τριάντα και είκοσι χρόνια, όχι μόνο δεν διαμαρτυρήθηκαν, αλλά υποδέχτηκαν τους χτεσινούς εχθρούς με λουλούδια. Το ξανασμίξιμο των παλιών γειτόνων.

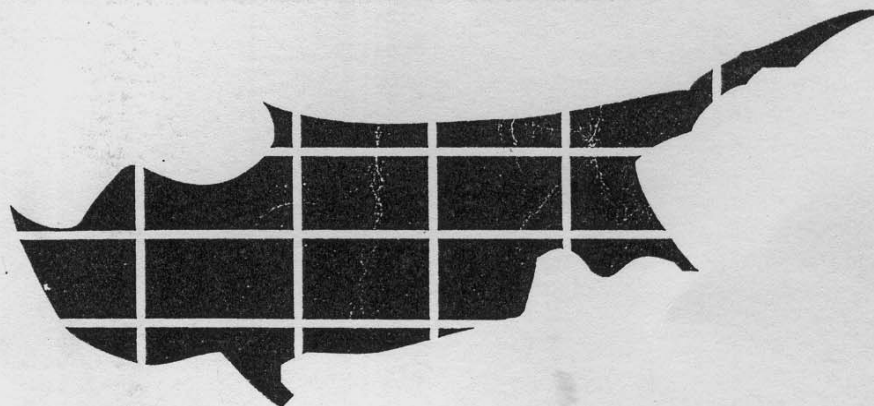

Μεσόγειος: το υπόλοιπο κύπρος (1994)

ΚΥΠΡΟΣ:

το υπόλοιπο μιας
καπιταλιστικής διαίρεσης
(η "κρίση" στη Δερύνεια, Αύγουστος 1996)

κριτική σκέψη

περιοδικό Σαμποτάζ,
φθινόπωρο του 1994
ράδιο ΟΥΤΟΠΙΑ 107,7 fm
Αύγουστος 1996

Το καλοκαίρι του 1994, ενώ ο πόλεμος στην πρώην Γιουγκοσλαβία συνεχιζόταν και ο ελληνικός εθνικισμός εναντίον της μακεδονίας ήταν στο φόρτε του, το ετήσιο τριήμερο φεστιβάλ του ράδιο Ουτοπία (αυτο-διαχειριζόμενο κοινωνικό ραδιόφωνο στην Θεσσαλονίκη) είχε θέμα τον διεθνισμό / αντιεθνικισμό. Στις εκδηλώσεις είχαν προσκληθεί και συμμετάσχει σύντροφοι αναρχικοί από την τουρκία και την κύπρο. Το κείμενο "Μεσόγειος: το υπόλοιπο κύπρος" είναι η εισήγηση του Αντρέα Π. (μέλους, τότε, του περιοδικού "τραίνο" στην κύπρο) και η συζήτηση που ακολούθησε.

Η απομαγνητοφώνηση και επιμέλεια έγιναν από το περιοδικό Σαμποτάζ, το οποίο και δημοσίευσε το κείμενο, το φθινόπωρο του 1994.

Μεσόγειος: το υπόλοιπο κύπρος

ΑΝΤΡΕΑΣ (από το περιοδικό "τραίνο")

Εγώ θα επικεντρώσω την εισήγησή μου στην κυπριακή εμπειρία. Καταρχήν δεν μιλώ ούτε σαν έλληνας-κύπριος ούτε σαν τούρκος-κύπριος. Μιλώ σαν κύπριος. Δεν εννοώ πως υπάρχει κυπριακό έθνος, δεν με ενδιαφέρει κάτι τέτοιο. Με ενδιαφέρει η γεωγραφική και η ιστορική μου εμπειρία.

Η κύπρος είναι ένα ακριβό οικόπεδο μέσα στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα. Τυχαίνει να βρίσκεται βόρεια της διώρυγας του Σουέζ, τυχαίνει να βρίσκεται δίπλα στην Ιερουσαλήμ που είναι ένας σημαντικός σημειολογικός χώρος, είναι και εμπορικά χρήσιμη σήμερα, κατα συνέπεια έχουμε έξι στρατούς (εγγλέζικο, ελληνικό, τουρκικό, ελληνοκυπριακό, τουρκοκυπριακό, και ΟΗΕ) έχουμε βάσεις, έχουμε ένα κράτος κανονικό και ένα ημικράτος (το τουρκοκυπριακό), οι βάσεις είναι επίσης δύο ημικράτη...

Με όλα αυτά οι ιθαγενείς, 800.000 όλοι όλοι, διαβιούμε μιά κοινωνία που πάνω της πλανιέται διαρκώς η απειλή του πολέμου, Αυ-

Κριτική Σκέψη

τό όμως που πλανιέται πιό έντονα πάνω από την κύπρο, του- λάχιστον όσο ζώ εγώ, είναι το "εθνικό πρόβλημα". Στην κύπρο είναι αδύνατο (ή τουλάχιστον μέ- χρι πολύ πρόσφατα ήταν αδύνατο) να αρθρώσεις λόγο για το σιδη- ποτε, αν δεν μιλάς ταυτόχρονα για το κυπριακό. Φαντάζομαι πως όσοι από εσάς ζείτε στην βόρεια Ελλάδα θα έχετε μιά παρόμοια εμπειρία: κάθε λόγος πρέπει να αρθρώνεται σε σχέση με το μακεδονικό.

Αυτή ήταν και η αφετηρία της ομάδας μας. Η ομάδα διαμορφώθηκε τέλη της δεκαετίας του '70 -αρχές της δεκαετίας του '80. Ήταν οι τελευταίοι από την γενιά της αντίστασης (ενάντια στο πραξικόπημα, στο φασισμό κλπ), άνθρωποι επηρεασμένοι σε κάποιο βαθμό από τον Μάη του '68. Η προσπάθεια μας ήταν να αρθρωθεί ένας αμφισβητησιακός λόγος μέσα στην κυπριακή κοινωνία που να μην ασχολείται με το εθνικό, ξεπερνώντας την εθνική ενότητα.

Καθώς πολλοί από εμάς ήταν φοιτητές τότε, ξαναβρεθήκαμε στη κύπρο το '84-'85, και αρχίσαμε μια προβληματική και μια συζήτηση μέσα στην ομάδα, για το πώς αντιμετωπίζεται το πρόβλημα του "εθνικού". Υπήρχαν δύο οπτικές, που θα τις καταθέσω γιατί αφορούν διλήμματα που λίγο πολύ ξανααντιμετωπίσαμε στη διαδρομή και νομίζω πως απασχολούν γενικότερα τον αντιεξουσιαστικό εναλλακτικό χώρο.

Δίλημμα πρώτο: το "εθνικό" είναι ανοησία, δεν πρέπει να ασχοληθούμε μαζί του. Δεύτερη οπτική, που επικράτησε τελικά: αν το "εθνικό" είναι κάτι που ο κόσμος το βιώνει τόσο έντονα και η εξουσία το προβάλλει τόσο έντονα, προφανώς κάτι υπάρχει στο βάθος του κήπου. Δεν είναι δυνατό μιά ιδεολογία να κυριαρχεί τόσο έντονα και να μην έχει κάποια βάση.

Κάναμε τότε μιά ιστορική ανάλυση. Η βασική μας θέση ήταν πως το έθνος δεν είναι απλά μιά ιδεολογία της εξουσίας. Δηλαδή το να λέμε πως η αστική τάξη ή το κράτος της έφτιαξαν το έθνος επειδή έτσι τους βόλευε είναι μιά

ΚΥΠΡΟΣ : Το υπόλοιπο μιας καπιταλιστικής διαίρεσης

θύνη των μμε και στην ανάγκη αντίστασης στο κλίμα σωβινισμού και διαχωρισμού, που προωθούσαν οι εθνικιστές και των δύο πλευρών .Η εκτόνωση ήταν πλέον γεγονός. Η πολιτική ηγεσία ανέλαβε ξανά τον έλεγχο από τα μμε. Η επίσκεψη Σημίτη ήταν το κερασάκι στην τούρτα. Ο έλληνας πρωθυπουργός λειτούργησε σε δύο επίπεδα. Απέναντι στους εθνικιστές, με την γνωστή δουλοπρέπιά τους απέναντι στην Αθήνα, η επικύρωση από το Σημίτη των αποφάσεων της πολιτικής ηγεσίας για εκτόνωση, επισφράγισε πανηγυρικά το τέλος των ανθρωποθυσιών. Ταυτόχρονα, η επίσκεψη του Σημίτη χωρίς τον Αρσένη (πατέρα του δόγματος του ενιαίου στρατιωτικού χώρου) και η αποφυγή έμφρασης στο δόγμα, αποπυροδότησε τις φαντασιώσεις για πολεμική σύρραξη. Και αυτό με τη σειρά του, βέβαια, ενίσχυσε τη θέση του Σημίτη στην ελληνική εξωτερική πολιτική.

Στον ίδιο το στρατό το κλίμα ήταν για ένα διάστημα συγχυσμένο. Σύμφωνα με πληροφορίες, που αφέθηκαν να κυκλοφορήσουν στο δημόσιο λόγο, ο έλληνας αρχηγός της εθνικής φρουράς, ο Βορβόλακος, επέμβηκε, όταν ομάδα ένοπλων υπό την καθοδήγηση κάποιου τύπου του υποκόσμου της περιοχής, απειλούσε να δημιουργήσει επεισόδια στις 14 Αυγούστου. Ταυτόχρονα, οι αξιωματικοί του ΚΕΝ Λεμεσού επέβαλαν στους νεοσύλλεκτους το ανατριχιαστικό σύνθημα "θα πιούμε τούρκικο αίμα" !!!

Ο εγκλωβισμός της τουρκοκυπριακής κοινότητας.

Αξίζει εδώ και μια αναφορά στην τουρκοκυπριακή κοινότητα. Τους τελευταίους μήνες η ένταση ανάμεσα σε μεγάλες μερίδες της κοινότητας από τη μια, και της πολιτικής εποικισμού και επεμβάσεων του τούρκικου κράτους από την άλλη, είχαν οδηγήσει σε μια σειρά κινητοποιήσεις με έμφαση στην οικονομική κατάσταση και την ανάγκη λύσης του κυπριακού. Η δολοφονία του τουρκοκύπριου δημοσιογράφου Ανταλί τον Ιούλη, οδήγησε στην ανά-

πτυξη μιας νέας σειράς κινητοποιήσεων με άξονες την αντίσταση στο φασισμό και την υποστήριξη της επαναπροσέγγισης (θέση για την οποία δολοφονήθηκε ο Ανταλί). Στις 11 Αυγούστου, εκτός από τις επίλεκτες μονάδες που παρατάχθηκαν μαζί με τους γκρίζους λύκους, απαγορεύτηκε η κυκλοφορία τουρκοκυπρίων στη περιοχή, ακόμη και δημοσιογράφων. Η αντίδραση των εφημερίδων μετά την πρώτη δολοφονία είναι χαρακτηριστική. Οι αριστερές ήταν ιδιαίτερα επικριτικές για τους γκρίζους λύκους, ενώ οι υπόλοιπες, με εξαίρεση μια δεξιά, τόνιζαν την τραγωδία των γεγονότων, παρά το κλίμα της αντιπαράθεσης. Την Τετάρτη, πριν γίνει η δεύτερη δολοφονία, η Γενί Ντουζέν (εφημερίδα του μεγαλύτερου τουρκοκυπριακού αριστερού κόμματος) κυκλοφόρησε με πρωτοσέλιδο άρθρο για τις τηλεφωνικές απειλές εναντίον της εφημερίδας, λόγω της κριτικής της για τους γκρίζους λύκους. Το τουρκοκυπριακό και το ελληνοκυπριακό κίνημα ειρήνης και επαναπροσέγγισης βρέθηκαν ξαφνικά αμήχανα μπροστά στην αντιπαράθεση, η οποία αντί να διευκολύνει την ελεύθερη διακίνηση (όπως ήταν, υποτίθεται, ο στόχος της πορείας) οικοδόμησε νέα τείχη. Σίγουρα δεν μπορεί κανείς να υποτιμήσει την αποφασιστικότητα της τουρκοκυπριακής αντίστασης σε συνθήκες στρατοκρατίας. Ταυτόχρονα, όμως, το ενιαίο πλέον κυπριακό κίνημα ειρήνης και επαναπροσέγγισης οφείλει να βρει τρόπους ενιαίας αντίδρασης πριν και κατά τη διάρκεια τέτοιων γεγονότων .

Η στρατηγική της εξουσίας και η αντίσταση.

Θερμά επεισόδια και οι λεπτομέρειες που δεν αναμεταδίδονται.

Μιλώντας γενικότερα, οι ανθρωποθυσίες της Δερύνειας φαίνεται να εντάσσονται σε ένα ευρύτερο σκηνικό. Αυτό ήταν το δεύτερο θερμό επεισόδιο, μετά τα Ίμια, στην ανατολική Μεσόγειο. Και στα δύο επεισόδια η πολιτική εξουσία άφησε ή παραχώρησε την πρωτοβουλία στην εξουσία των μμε. Ο ευρύτερος στόχος φαίνεται να είναι η προώθηση μακρό-

νίντα-εκατό ατόμων, με ποδοσφαιρικές αναμεταδόσεις. Δεν ήταν δύσκολο να τους οδηγήσουν στη νεκρή ζώνη, σε τρία σημεία. Κοντά στη Λευκωσία δεν έγινε τίποτα. Στην περιοχική των αγγλικών βάσεων επιτράπηκε ο καθιερωμένος πετροπόλεμος για λίγη ώρα και μετά παρέμβηκε ο Άγγλος διοικητής και διαλύθηκε. Στη Δερύνεια (όπου έγιναν και πέρσι επεισόδια) τα μμε έριξαν όλο τους το βάρος. Ενθάρρυναν τον κόσμο να μπει στη νεκρή ζώνη. Πως αλλιώς θα κρατούσαν την ακροαματικότητα γύρω από ένα χωράφι; Μερικοί βουλευτές δεν άντεξαν τον πειρασμό των μικροφώνων και έβγαλαν λόγο στα κανάλια. Ο Ισαάκ δολοφονήθηκε αργά το απόγευμα, μετά από ώρες πετροπόλεμου. Ακολούθησε ένα σύντομο πάγωμα, αφού το αίμα άρχισε πάλι να ρέει στην πολεμική ζώνη, μόλις λίγα χιλιόμετρα από τις τουριστικές παραλίες της Αγίας Νάπας και του Πρωτάρα. Ένας νεκρός από τον εθνικιστικό φανατισμό που καλλιέργησαν στη "δική τους" μεριά οι γκριζοί λύκοι και κάτω από τις κάμερες των ελληνοκυπριακών μμε που ήθελαν action -μόνο λίγα χιλιόμετρα από το σύμβολο της μεταβιομηχανικής Κύπρου, τη τουριστική της βιομηχανία. Μια ανθρωποθυσία. Οι εθνικιστές με μια βιομηχανία τηλεφωνημάτων σε ραδιοφωνικούς σταθμούς ανέλαβαν αμέσως τη διαδικασία σπασίματος του παγώματος. "Όλοι οι τούρκοι είναι ίδιοι" και τα γνωστά, με στόχο το κίνημα επαναπροσέγγισης. Άρχισαν να εκτοξεύονται απειλές ενάντια στους τουρκοκύπριους που ζουν ή εργάζονται στις περιοχές που ελέγχει η κυπριακή δημοκρατία και έγιναν δύο απόπειρες εμπρησμών τζαμιών. Το κυριότερο είναι ότι αναπτύχθηκε ένα κλίμα επίθεσης ενάντια στο ασυγκρότητο αλλά υπαρκτό κίνημα ειρήνης και επαναπροσέγγισης. Ταυτόχρονα, αναπτύχθηκε η φιλολογία των "νεκρών ηρώων" και προωθήθηκε ένα κλίμα πολεμικής αντιπαράθεσης. Στο ίδιο το χωριό του νεκρού, το Παραλίμνι, μια παραδοσιακά δεξιά κοινότητα, η ατμόσφαιρα ήταν, αυτόνομη, ιδιαίτερα φορτισμένη. Τα μμε περίμεναν τη συνέχεια

Κριτική Σκέψη

μετά την κηδεία. Όταν έφτασαν ορισμένα άτομα από την κηδεία στο οδόφραγμα του διπλανού χωριού της Δερύνειας η περιγραφή δεν ήταν μόνο ποδοσφαιρική, πλέον... Μπροστά στο μούδιασμα των συγκεντρωμένων, οι δημοσιογράφοι τους παρότρυναν να μπουκ στην νεκρή ζώνη, ενώ οι ανταποκριτές έδιναν τα ρέστα τους. Ένας μάλιστα κάλεσε όλο τον πληθυσμό να μπει στην νεκρή ζώνη. Όταν ο ξάδελφος του νεκρού μπήκε στη νεκρή ζώνη και ανέβηκε στον ιστό της σημαίας του τουρκοκύπριου φυλακίου, ένας κάμεραμαν φώναξε "έλα πίσω ρε μαλάκα... θα σου ριξουν..." και συνέχισε να γυρίζει την ταινία. ..τον πυροβολισμό και μετά το θάνατο.

Εσωτερική διαφοροποίηση και εκτόνωση

Ακολούθησε ένα δεύτερο πάγωμα. Οι εθνικιστές άνοιξαν πλέον τα χαρτιά τους. Άρχισαν να απαιτούν την εγκατάλειψη της πολιτικής επανένωσης της Κύπρου και ομοσπονδίας και να εκτοξεύουν, δημόσια πλέον, απειλές. Στην πιο χαρακτηριστική έκφραση αυτής της οροτροπίας ένας γνωστός εθνικιστής, ο Χ. Αριστέιδου, απείλησε ανοιχτά από ραδιοφώνου ένα μέλος του Κέντρου Ειρήνης με "φωτιά και τσεκούρι". Η κοινωνία όμως φάνηκε να μην τραβούσε την δεύτερη ανθρωποθυσία. Η υπόμνηση του γεγονότος ότι η νεκρή ζώνη είναι γραμμή κατάπαυσης του πυρός ξανάφερε το σκιάχτρο του πολέμου οδυνηρά πίσω στη συλλογική μνήμη. Εκτός από τις καταδίκες της δολοφονίας άρχισαν να ακούγονται και φωνές επικριτικές για το κλίμα που πήγαινε να δημιουργηθεί. Το πεδίο της αντιπαράθεσης μεταφέρθηκε στα ραδιοφωνικά μέσα, όπου άρχισε να εκφράζεται και η φωνή των σιωπηλών μέχρι τότε θεατών. Η κριτική της προοπτικής του πολέμου και της λογικής των "νεκρών για αξιοποίηση" άρχισε να γίνεται σαφής, ακόμη και για εκπροσώπους εθνικιστικών κομμάτων. Άρχισαν ταυτόχρονα και παρεμβάσεις ομάδων (Κέντρο Ειρήνης, Φόρουμ για την επαναπροσέγγιση) και ατόμων, με έμφαση στην ευ-

Μεσόγειος: το υπόλοιπο κύπρος (1994)

απλοϊκή άποψη. Το έθνος είναι μιά πολύ συνολικότερη κουλτούρα της εξουσίας, είναι πολιτισμός -τουλάχιστον εμείς έτσι το θέτουμε.

Υπάρχουν πράγματα που είναι εντυπωσιακά με το έθνος. Για παράδειγμα όταν ερχόμουν με το αεροπλάνο στη Θεσσαλονίκη περάσαμε πάνω από το αιγαίο. Ε, είναι εντυπωσιακό πως οι ψαράδες της λέσβου π.χ., βλέποντας απέναντί τους την ακτή δεν βλέπουν απλώς ακτή. Βλέπουν τούρκικη ακτή. Δηλαδή η γη είναι "χρωματισμένη".

Στην κύπρο έχει γίνει το ίδιο. Υπάρχει ο πενταδάκτυλος, μιά οροσειρά στη βόρεια κύπρο. Ε, οι ελληνοκύπριοι επιμένουν να βλέπουν πως είναι η πιο ηρωϊκή, η πιο όμορφη βουνοπλαγιά του κόσμου -ενώ είναι ένα κατάξερο βουνό. Αλλά η εθνική φαντασίωση έχει χρωματίσει αυτό το κατάξερο βουνό που βλέπουν κάθε μέρα, σαν το πιο ανθισμένο, γεμάτο ανεμώνες και δεν ξέρω τί άλλο, βουνό στον κόσμο. Από την άλλη μεριά οι τουρκοκύπριοι, για να σταμπάρουν τη γή, για να βάλλουν σφραγίδα επάνω της, έχουν ζωγραφίσει με πέτρες μιά τεράστια σημαία.

Νομίζω λοιπόν πως το έθνος ξεκινάει από το υποσυνείδητο των ανθρώπων και καθλώνει το βλέμμα τους. Είναι βέβαια ιδεολογία του κράτους, η κατ' εξοχήν ιδεολογία του κράτους, και είναι επίσης η ιδεολογία που χρησιμοποιεί ο καπιταλισμός: μιά "εθνική ενότητα" στην οποία δεν υπάρχουν ταξικές συγκρούσεις είναι ιδανική αγορά, για την καπιταλιστική συσσώρευση. Αλλά επιμένω πως ο εθνικισμός δεν είναι απλά μιά ιδεολογία. Είναι ένας πολιτισμός. Και αν πρόκειται να αντιπαρεθούμε στον εθνικισμό, πρέπει να αντιπαρεθούμε κάνοντας μιά κριτική του πολιτισμού, και όχι απλά μια ταξική θεωρία ή μια πολιτική θεωρία.

Με τούτα τα δεδομένα, σε μιά κοινωνία μικρή που εκμοντερνίζεται βέβαια ραγδαία αλλά ζούσε και ζει με όλους αυτούς τους στρατούς και τις απειλές στα πέρσι, αρχίσαμε με βασική αιχμή της πρακτικής μας τον αγώνα για την αναγνώριση της διαφορετικότητας. Η-

ταν ένας αγώνας για να ανοίξουν τα όρια της κυπριακής κοινωνίας. Εγιναν διάφορες πρωτοβουλίες, βγήκε αργότερα το "τραίνο"...

Μέσα από αυτές τις εμπειρίες, που είχαν να κάνουν και με τους τουρκοκύπριους που κατοικούσαν ακόμα στη νότια κύπρο, και με την ιστορία της κύπρου, διαπιστώσαμε ένα άλλο πράγμα που δεν το είχαμε πιάσει από την αρχή: πώς λειτουργεί ο εθνικισμός σαν αποικιοκρατία.

Στην κύπρο δεν είχαμε ουσιαστικά μια αποικιοκρατία, την αγγλική. Είχαμε τρεις αποικιοκρατίες. Μια πολιτική (την αγγλική) και δύο πολιτιστικές -την ελληνική και την τουρκική. Για παράδειγμα επί αγγλικής κατοχής το πρόγραμμα των σχολείων καθοριζόταν από το υπουργείο παιδείας της αθήνας και από το υπουργείο παιδείας της άγκυρας.

Οι κύπριοι "εθνοποιήθηκαν". Γιατί οι παραδοσιακοί κύπριοι του 19ου αιώνα δεν ανήκαν σε έθνη αλλά σε θρησκευτικές κοινότητες. Ήταν ορθόδοξοι ρωμιοί -όπως λεγότουσαν- δηλαδή χριστιανοί, ήταν μουσουλμάνοι, και υπήρχε και, μια μεγάλη κοινότητα ενδιάμεση, οι λινοβάμβακοι, που ήταν χριστιανομουσουλμάνοι. Αυτή η κοινότητα διασπάστηκε κάθετα και δια της βίας. Οι περισσότεροι έγιναν μουσουλμάνοι και οι υπόλοιποι χριστιανοί.

Αυτή η διαδικασία της "εθνοποίησης" μέσα από την μεταγραφή των θρησκευτικών ποιοτήσεων σε εθνικές ταυτότητες (χριστιανοί=έλληνες και μουσουλμάνοι=τούρκοι) ευνοούσε την εγγλεζική αποικιοκρατία. Γιατί αφού η κύπρος είναι ένα πολύτιμο οικόπεδο μέσα στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα, το τελευταίο πράγμα που θα χρειαζόνταν οι αποικιοκράτες ήταν να διεκδικήσουν οι ιθαγενείς το οικόπεδο. Είναι πολύ πιο χρήσιμο να πεισθούν οι ιθαγενείς πως κατά λάθος βρίσκονται σε αυτό το οικόπεδο, ότι είναι έποικοι των αθηναίων ή της άγκυρας, ότι είναι κάτι άλλο εν πάσει περιπτώσει, και πως άρα ανήκουν σε αυτό το κάτι άλλο.

Υπάρχει φυσικά η ιστορία αυτών των ιθαγε-

ών που δείχνει τα αντίθετα. Τον 19ο αιώνα υπάρχουν κοινές αγροτικές εξεγέρσεις -πριν από την κάθοδο των άγγλων. Όταν ήρθαν οι άγγλοι χώρισαν διοικητικά τις θρησκευτικές κοινότητες, κάθετα, σαν εθνικές κοινότητες. Με διαφορετικά σχολεία, διαφορετικές γλώσσες κλπ. Αυτή η διαδικασία διαχωρισμού συνεχίστηκε, αλλά παρεμβλήθηκαν ήδη από ήδη από την δεκαετία του '20 κινήματα μοντερνιστικά, όπως το εργατικό κίνημα που εξελίχτηκε αργότερα σε κομμουνιστικό, και ήταν κοινό όλων των κυπρίων. Στην δεκαετία του '50 ο εθνικισμός ήταν μια σαφέστατα προσπάθεια να σπάσει το εργατικό κίνημα. Η ΕΟΚΑ για παράδειγμα, την οποία λιβανίζουν και οι δικοί μας και οι δικοί σας, εκτός από το να πολεμά τους εγγλέζους είχε σαφέστατο στόχο να πολεμά το εργατικό κίνημα. Η ΕΟΚΑ σκότωσε περισσότερους ελληνοκύπριους παρά άγγλους. Σκότωσαν πολλούς αριστερούς, ακόμα και με λιθοβολισμούς, μπαίνοντας μέσα στα σπίτια τους κλπ. Από την άλλη πλευρά η τουρκοκυπριακή εθνικιστική οργάνωση, η TMT, εφάρμοσε ένα ακριβώς ίδιο σχέδιο, με τις ίδιες ακριβώς μεθόδους, ίσως και χειρότερες, μιας και η τουρκοκυπριακή εργατική τάξη ήταν πιο μικρή αριθμητικά, άρα πιο αδύνατη. Έτσι, ενώ στην ελληνοκυπριακή πλευρά η εργατική τάξη κατάφερε κάποια στιγμή να αντισταθεί στην τρομοκρατία της ΕΟΚΑ αναγκάζοντάς την να σταματήσει, στην τουρκοκυπριακή πλευρά η δράση της TMT είχε αποτελέσματα, καθώς συνεχίστηκε από το '57 μέχρι το '62.

Το '60 παραχωρήθηκε στη κύπρο μια ανεξαρτησία περιέργη: δηλαδή έκατσαν η αγγλία, η Ελλάδα και η τουρκία και έφτιαξαν ένα σύνταγμα της "ανεξάρτητης κύπρου" και το έδωσαν στους κυπραίους λέγοντάς τους "αυτό είναι το σύνταγμα σας, και αν δεν το δεχθείτε θα σας αφίσουμε να σκοτώνεστε" -οπότε το "δεχτήκαμε". Εν πάσει περιπτώσει αυτό το σύνταγμα του '60 περιείχε ένα μέρος της κυπριακής ιστορικής εμπειρίας. Παραδεχόταν δηλαδή πως οι δύο κοινότητες στην κύπρο, όπως είχαν διαχωριστεί από την αγγλική αποικιοκρατία, είχαν μια έντονη αλληλεξάρτηση. Δεν κατοικούσαν σε διαφορετικά μέρη -υπήρχαν παντού κοινά χωριά, και υπήρχε και ένα κοινό κίνημα 30-40 χρόνων. Το σύνταγμα λοιπόν του '60 υποχρέωνε τις δύο ελίτ (ελληνοκυπριακή και τουρκοκυπριακή) να αλληλοεξαρτώνται στην διοίκηση της κύπρου.

Η ελληνοκυπριακή ελίτ, νοιώθοντας ίσως μια αριθμητική υπεροχή, προσπάθησε το '63 να απαλλαγεί από τις υποχρεώσεις που είχε στην βάση αυτού του συντάγματος, προσπάθησε να αλλάξει το σύνταγμα, και ουσιαστικά εξαπέλυσε μια μαζική επίθεση ενάντια στους τουρκοκύπριους. Έτσι οι τουρκοκύπριοι από το '64 μέχρι το '74 ήταν ουσιαστικά σε καθεστώς εγκλωβισμού. Όντας το 18% του πληθυσμού κατοικούσαν στο 4% του εδάφους.

Αυτό δεν σημαίνει πως η πλειοψηφία του πληθυσμού επικροτούσε αυτήν την πρακτική. Είναι χαρακτηριστικό πως ακόμα και σήμερα αν μιλήσεις είτε με ελληνοκύπριους είτε με τουρκοκύπριους, τα γεγονότα του '63-'64 δεν περιγράφονται σαν πόλεμος, συγκρούσεις, κλπ (όπως λέει η επίσημη ιδεολογία) αλλά σαν "φασαρίες": "κάποιοι ήρθαν και κάναν φασαρίες". Κάποιοι..

Οι τουρκοκύπριοι πάντως αυτά τα χρόνια ήταν σε μια δυσμενή θέση ξεκάθαρα.

Επιπλέον η παρουσία της ελληνικής μεραρχίας από τότε στην κύπρο ήταν εντολή του ΝΑΤΟ, για να αντιμετωπιστεί ενδεχόμενο κομμουνισμού στην κύπρο. Σημειώστε πως τότε η κύπρος ήταν η μοναδική χώρα στην ανατολική μεσόγειο που είχε νόμιμο κομμουνιστικό κόμμα του βεληνεκούς του 45%. Έτσι η ελληνική μεραρχία βιώθηκε από τον απλό κόσμο (και τους ελληνοκύπριους και τους τουρκοκύπριους) σαν νεοαποικιακός στρατός. Αποσύρθηκε το '67, οπότε άρχισαν και κάποιες συνομιλίες, με μια στροφή των ελληνοκυπρίων προς την ανεξαρτησία. Διατηρώντας όμως την υπεροψία της πλειοψηφίας.

Θα κάνω μιά παρένθεση εδώ, για να ξαναθυμίσω τις αγκυλώσεις που δημιουργεί ο "εθνικός λόγος". Λέει λοιπόν ο ελληνοκύπριος ε-

καταξίωσης. Έτσι μέσα στο γενικό κλίμα του εθνικισμού στις αρχές της δεκαετίας, μια ομάδα εθνικιστών, που στο μεταξύ εργοδοτήθηκε από τα ιδιωτικά media και ιδιαίτερα από τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα της εκκλησίας, ξαναθυμήθηκαν τους μοτορσιδές. Και έτσι άρχισαν ξανά οι πορείες, οργανωμένες από τα πάνω και ευλογημένες από παπάδες και πολιτικούς. Αλλά η καταξίωση των πάλοι ποτέ "διαφορετικών και περιθωριακών" σε "καλά παιδιά" προϋπόθετε ότι έπρεπε να μπουν στη νεκρή ζώνη, τη γραμμή κατάπαυσης του πυρός το '74. Αυτή η γραμμή όμως δεν είναι ένα σύνορο με τη συμβατική έννοια. Είναι μια γραμμή ανακωχής σε ένα πόλεμο. Στην Κύπρο δεν υπάρχει ειρήνη, υπάρχει καθεστώς ανακωχής σε ένα πόλεμο που δεν έχει τελειώσει ποτέ. Η νεκρή ζώνη είναι πολεμική ζώνη. Ξεκινώντας από την πορεία γυναικών, τη δεκαετία του '80, η οποία μετατράπηκε επίσης από μια πορεία ειρήνης (κατά τα ευρωπαϊκά μοντέλα των αντιπυρηνικών κινητοποιήσεων) σταδιακά σε εθνικιστική, ομάδες ελληνοκυπρίων άρχισαν να μπαίνουν στη νεκρή ζώνη. Δημιουργήθηκε έτσι το καθεστώς του πετροπόλεμου στη γραμμή κατάπαυσης του πυρός. Το αυτονόητο δικαίωμα κάθε ανθρώπου να πηγαίνει όπου θέλει, χρησιμοποιήθηκε από τους εθνικιστές και τα media, για να δημιουργούνται ήρωες και εμπορικές εικόνες για αναμετάδοση. Οι πολιτικοί επιδοκίμαζαν στην αρχή τις πορείες και στη συνέχεια αποδοκίμαζαν τις αναπόφευκτες επιθέσεις ενάντια στους ΟΗΕδες οι οποίοι επιτηρούν τη νεκρή ζώνη. Έτσι στελνόταν το "μήνυμα" στο εξωτερικό. Οι συμμετέχοντες ήταν πάντα ένα μείγμα: άνθρωποι που αγωνίζονται ειλικρινά για ελεύθερη διακίνηση, εθνικιστές που ήθελαν να σπρώξουν τα πράγματα σε μια αντιπαράθεση, περιέργοι που πήγαιναν να δουν τι γίνεται... Όλοι, όμως, πλέον εγκλωβισμένοι ανάμεσα σε μια πολεμική ζώνη και τις κάμερες των media που ήθελαν action. Η κοινωνία παρακολουθούσε αμήχανη, καθώς η εικόνα διέγειρε τα αντανακλαστικά της ιδεολογίας και της μνήμης του '74, σε ένα πε-

ριβάλλον μεταβιομηχανικής ευμάρειας και ανάπτυξης.

Η πορεία σαν θέαμα. Τα μμε σαν εξουσία επιτήρησης-καθοδήγησης.

Η τελευταία πορεία των μοτοσικλετιστών είχε όλα τα παραπάνω στοιχεία. Αναγγέλθηκε, χρηματοδοτήθηκε και ενθαρρύνθηκε από την εξουσία. Οι μοτοσικλετιστές έπρεπε να αποδείξουν ότι είναι καλά παιδιά (μπορεί να φερθούν σκουλαρίκι, λ.χ., αλλά σκέφτονται εθνικά) και ταυτόχρονα να εκπληρώσουν τη φαντασίωση του "εκτός ελέγχου". Να μπουν, δηλαδή, στη νεκρή ζώνη να δείξουν μαγκία και ανδρισμό. Η ομοσπονδία μοτοσικλετιστών φάνηκε αντάξια των προηγούμενων. Με τα συνθήματα η "ηττοπάθεια βλάφτει την πατρίδα" και "θα πάμε στην Κερύνεια" περπάτησαν ακροβατικά το σκοινί ανάμεσα στην εθνική καταξίωση και τον απαραίτητο δυναμισμό-ανδρισμό που έπρεπε να επιδείξουν. Προοδευτικά όμως τον άτυπο καθοδηγητικό ρόλο ανέλαβαν τα media. Σε μια περίοδο διακοπών, χωρίς ειδήσεις, μια απρόβλεπτη πορεία ήταν ότι έπρεπε για να καταξιωθούν και τα μμε. Η πολιτική ηγεσία μια βδομάδα πριν την πορεία άρχισε να ανησυχεί (ή έτσι έλεγε) βλέποντας ότι το κλίμα που καλλιέργησαν τα μμε είχε το αντίστοιχο του στην άλλη πλευρά. Η παρέμβαση του Γκάλι σήμαινε ότι το "μήνυμα" στο οποίο στόχευαν οι πολιτικοί μπορούσε να στραφεί εναντίον των ελληνοκυπρίων. Ταυτόχρονα η ανακοίνωση για κάθοδο των γκρίζων λύκων στα κατεχόμενα/βόρεια Κύπρο σήμαινε ξεκάθαρα ότι θα ακολουθούσαν συγκρούσεις "πολιτών". Όμως, παράδοξα (;) η πολιτική ηγεσία και το κράτος άφησαν τα γεγονότα να εξελιχτούν κάτω από την καθοδήγηση της κάμερας των μμε και των εθνικιστών. Όταν ανακοινώθηκε την Κυριακή το πρωί ότι η πορεία δεν θα γινόταν, όταν δυο χιλιάδες άτομα είχαν ήδη συγκεντρωθεί σε διάφορους χώρους έμοιαζε με κακόγουστο αστέιο. Τα μμε επιδόθηκαν τότε στο έργο. Μικρόφωνα και κάμερες έτρεχαν πίσω από ομάδες πε-

ηθεί σε κάτι τέτοιες συνομιλίες; Μάλλον αυτό είναι το πιο σημαντικό για να δούμε στο μέλλον. Ελπίζω να μην γίνει και τρίτο κακό. Λογικά είναι κάτι που μπορεί να αποφευχθεί. Απλώς, να συνειδητοποιήσουμε ότι υπάρχει ένας πόλεμος που πρέπει να λυθεί. Κάποτε πρέπει να τελειώσει αυτός ο πόλεμος. Αυτά που γίνονται αυτή τη στιγμή είναι déjà vu, υπενθύμιση ότι στην Κύπρο της μεταβιομηχανικής ανάπτυξης υπάρχει μια πολεμική γραμμή, μια πολεμική ζώνη, όπου οποιοσδήποτε μπορεί να πυροβολεί.

ΡΟΥΤ: Δεν ξέρω αν θέλεις να προσθέσεις κάτι παραπάνω;

A: Όχι. Νομίζω ότι -μιας και μιλώ σε ελληνικό σταθμό- ...

ΡΟΥΤ: Δεν είμαστε ελληνικός!!!

A: Νομίζω ότι πρέπει να αρθρώσουμε λόγο κριτικό, να μην παρασυρθούμε από αυτό το κλίμα. Δηλαδή υπάρχει ένα κλίμα με τους δύο νεκρούς, οι οποίοι σίγουρα είναι θύματα και σίγουρα στον τάφο τους, στην τελευταία απονομή τιμών αξίζει κανείς να τους τιμήσει όπως θεωρεί η οικογένεια τους, οι φίλοι τους ή η ιδεολογία τους. Εγώ είμαι της γνώμης ότι είναι σημαντικό, να μην αφήσουμε τούτο το εθνικιστικό κλίμα να καταστρέψει όποιες προσπάθειες έχουν γίνει αντιεθνικιστικές στην Κύπρο ή στην Ελλάδα ή στη Τουρκία το τελευταίο καιρό. Πρέπει να σταθούμε ενάντια στο κλίμα, να δώσουμε στους εαυτούς μας την αυτοπεποίθηση ότι πρέπει να σταθούμε ενάντια στο ρεύμα και ότι η πραγματικότητα των τριών λαών -των κυπρίων, των ελλήνων και των τούρκων- είναι ότι γεωγραφικά είμαστε καταδικασμένοι να ζήσουμε μαζί. Οι εθνικιστές προσπαθούν να κερδίσουν χρόνο με τους νεκρούς. Αυτό είναι τουλάχιστον σαν μήνυμα.

ΡΟΥΤ: Ας ελπίσουμε την επόμενη φορά που θα μιλήσουμε να είναι άλλα τα ζητήματα.

A: Ναι, ελπίζω να είναι πιο ευχάριστο το κλίμα!

ΡΟΥΤ: Λοιπόν, χαιρετούμε από εδώ.

A: Χαιρετώ.

ΡΟΥΤ: Έγινε, γεια χαρά! A: Γεια σου!

Κριτική Σκέψη

ΑΝΘΡΩΠΟΘΥΣΙΕΣ

ΣΤΟ ΒΩΜΟ ΤΟΥ ΘΕΑΜΑΤΟΣ

(η "κρίση" στη Δερύνεια,
Αύγουστος του 1996)

Η εθνικοποίηση των αμφισβητήσεων. Στις 11 και 14 Αυγούστου, ενώ η κυπριακή κοινωνία βρισκόταν σε διακοπές, τα media φρόντισαν να της προσφέρουν ένα live θέαμα με εθνικό κήρυγμα και άφθονο suspense. Η πορεία των μοτοσικλετιστών είχε όλες τις προδιαγραφές από τότε που ανακοινώθηκε. Οι μοτορτσίδες (η κυπριακή έκφραση για τους μοτοσικλετιστές) αποτελούσαν την δεκαετία του '80 μια ανένταχτη περιθωριακή ομάδα, η οποία είχε δείξει μάλιστα και δυνατότητες κινητοποίησης για διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους. Τότε βέβαια τα ζητήματα ήταν η αστυνομική αυθαιρεσία και η απαγόρευση της κυκλοφορίας των μοτοσικλετιστών σε τουριστικές περιοχές. Είναι σε αυτά τα πλαίσια που έγινε το καλοκαίρι του '87 η πρώτη οργανωμένη πορεία των μοτοσικλετιστών με σύνθημα "Για το δικαίωμα να είσαι διαφορετικός" στη Λεμεσό με συμμετοχή και άλλων ατόμων και ομάδων. Κύλησε όμως πολύ νερό κάτω από το γεφύρι από τότε. Η πορεία της Λεμεσού οργανώθηκε από τον αντιεξουσιαστικό χώρο της πόλης με στόχο την εσωτερική αμφισβήτηση. Οι εθνικιστές προσπάθησαν μετά να οργανώσουν μια αντίστοιχη πορεία στη πράσινη γραμμή, στη Λευκωσία, με στόχο να χρησιμοποιήσουν τη δυναμική που δημιουργήθηκε και να τη στρέψουν από την εσωτερική αμφισβήτηση στον "εξωτερικό εχθρό". Στους μοτορτσίδες προσφέρθηκε η καραμέλα ότι η πορεία στη πράσινη γραμμή θα τους καταξίωνε στην κοινωνική συνείδηση. Από το δικαίωμα στη διαφορά, λοιπόν, στην καταξίωση του "ασώτου" σαν καλό παιδί η πρώτη πορεία των εθνικιστών δεν είχε ιδιαίτερη επιτυχία. Όμως, τη δεκαετία του '90 τα πράγματα άλλαξαν. Οι παλιοί μοτορτσίδες άρχισαν να αντικαθιστούνται από μια νέα μεσοαστική ομάδα μοτοσικλετιστών που είχαν πλέον και την ανάγκη της

Μεσόγειος: το υπόλοιπο κύπρος (1994)

θνικιστής: "μα είμαστε το 80%. Γιατί το 20%, οι τουρκοκύπριοι, να μπερδεύονται στα πόδια μας;"

Αυτή είναι η λογική του ελληνοκυπριακού εθνικισμού. Αλλά με την ίδια λογική, αν το κοινά ξανό κανείς από άλλη οπτική γωνία, θα δει πως η Κύπρος ανήκει στον γεωγραφικό της τουρκίας. Η τουρκία είναι 40 μίλια από την τουρκία. Συνεπώς θα μπορούσε, με την ίδια λογική πάντα, να απαντήσει κάποιος "μα είμαστε μία ελάχιστη μειοψηφία μέσα στον τουρκικό γεωγραφικό χώρο". Εξαρτάται που ζωγραφίζει ο καθένας τα σύνορα, με την φαντασία του: αν θέλεις να κόψεις τα σύνορα έτσι ώστε να φαντάζεσαι τη Κύπρο σαν ένα αυτόνομο νησί στην αλάσκα, τότε ναι, οι ελληνοκύπριοι είναι πλειοψηφία. Αλλά έτσι, φυσικά, μπορεί η άλλη πλευρά να θυμηθεί την γεωγραφία, και να σου θυμίσει πως οι ελληνοκύπριοι είναι μία χριστιανική μειοψηφία σε μία θάλασσα μουσουλμάνων.

Το άλλο που είναι εντυπωσιακό με τον εθνικισμό στη Κύπρο είναι πως η Ελλάδα και η Τουρκία, σαν χώρες του NATO, ήθελαν να αποφύγουν τον πόλεμο. Αλλά ο εθνικισμός που οι ίδιες είχαν καλλιεργήσει τους οδηγούσε πλέον σε ανεξέλεγκτες καταστάσεις. Είναι η περίπτωση που ο εθνικισμός, σαν κουλτούρα πλέον, δεν ελέγχεται από τις ελίτ οι οποίες τον έχουν ξεκινήσει.

Έρχομαι ξανά στην ιστορία. Το '74 έγιναν δύο πράγματα στη Κύπρο. Ένα πραξικόπημα του ελληνικού στρατού βοηθούμενο από την ελληνοκυπριακή ακροδεξιά, και ακολούθησε, στις 20 Ιούλη, η τουρκική εισβολή. Οι αμερικάνοι και οι άγγλοι ήθελαν με αυτό το πραξικόπημα να ξεφορτωθούν τον Μακάριο, επειδή από την μία επέτρεπε την ύπαρξη του ΑΚΕΛ, ενώ από την άλλη ακολουθούσε ανεξάρτητη πολιτική έχοντας εντάξει την Κύπρο στις αδέσμευτες χώρες. Ο ελληνοκυπριακός και ο ελληνικός εθνικισμός έκαναν τους δικούς τους λογαριασμούς, για πλήρη έλεγχο της Κύπρου.

Σφαγές έγιναν και από τις δύο μεριές. Και από τους εθνικιστές ελληνοκεντρικούς σε πρώτη φάση, και από τον τουρκικό στρατό στη συνέχεια. Υπήρξαν όμως και συγκινητικές στιγμές ελληνοκυπρίων και τουρκοκυπρίων που αλληλοπροστατεύονταν.

Μέσα από αυτές τις εμπειρίες, διαπιστώνοντας όλα αυτά, εμείς αρχίσαμε να προβληματιζόμαστε ότι πρέπει ίσως να τοποθετήσουμε την αντίστασή μας στον εθνικισμό εν μέρει στην βάση της κοινής ταξικής παράδοσης, αφού στη Κύπρο υπάρχει ένα ταξικό κίνημα 70-80 χρόνων το οποίο ήταν και είναι αντιεθνικιστικό.

Επιπλέον αρχίσαμε να καταλαβαίνουμε πως ο εθνικισμός παίζει με την ανάγκη των ανθρώπων για κοινότητα και ταυτότητα. Ο εθνικισμός απευθύνεται στην πολιτιστική σφαίρα, προσφέροντας ταυτότητα, νόημα στην ύπαρξη. Αυτός είναι ο λόγος που μετά από 200 χρόνια ούτε η φιλελεύθερη ούτε η σοσιαλιστική ιδεολογία κατόφεραν να ανταπεξέλθουν στην "γοητεία" του εθνικισμού -το βλέπουμε καθαρά στις μέρες μας.

Οπότε αρχίσαμε να συζητάμε την δυνατότητα να δημιουργηθούν ταυτότητες πολιτιστικές που να είναι αντιεθνικιστικές. Ένα πράγμα που διαπιστώσαμε οι πλείστοι της ομάδας ήταν πως δεν νοιώθαμε ούτε τούρκοι ούτε έλληνες. Νοιώθαμε κύπριοι, κύπριοι με την έννοια του '74: τότε, μετά το πραξικόπημα, έγινε μία ένοπλη ανεξαρτησιακή εξέγερση, μια λαϊκή εξέγερση, που είχε καταλάβει την πάφο, και είχε δημιουργήσει ένα πνεύμα έντονα ανεξαρτησιακό.

Η συζήτηση επεκτάθηκε. Έγινε και μια τηλεοπτική συζήτηση που δημιούργησε στην Κύπρο ένα τεράστιο σκάνδαλο. Επεκτάθηκε στο ζήτημα της κυπριακής συνείδησης, της κυπριακής ταυτότητας κλπ. Η λογική που εμείς προσπαθήσαμε να διαμορφώσουμε σαν μια συνολικότερη πρόταση ήταν κόντρα στην εθνική φαντασίωση που μας θεωρεί όλους μια οικογένεια, πως είμαστε όλοι αδέρφια... Δεν είμαστε όλοι αδέρφια. Είμαστε διαφορετικοί. Η

έννοια της διαφορετικότητας που ήταν η ακτιβιστική μας αιχμή τη δεκαετία του '80 μεταφέρθηκε έτσι σε ένα διαφορετικό πλαίσιο: να αντιπαραθέσουμε στον εθνικισμό πλουραλιστικές ταυτότητες. Όχι απέναντι στον εθνικισμό έναν άλλο "εθνικισμό", κάτι εξίσου μονοσήμαντο.

Λέμε λοιπόν πως είναι δυνατό να υπάρχουν σήμερα στην Κύπρο τούρκοι, Έλληνες και κύπριοι. Αλλά πρέπει να σπάσει η λογική της πλειοψηφίας, πρέπει να σπάσει η λογική της εθνικής ομοιομορφίας και της ισοπέδωσης.

Μέσα από αυτή την προβληματική διαπιστώνουμε το πως εμπεδώνεται η εξουσία στην καθημερινότητα. Απλά πράγματα: γιατί αυτή η γλώσσα που μιλάω εγώ καθημερινά απαγορεύεται από όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, από το σχολείο, κλπ; Εμένα μου αρέσει η κυπριακή, αλλά δε με νοιάζει ιδιαίτερα αν θα επιβιώσει. Το σημαντικό είναι ότι απαγορεύεται. Πηγαίνει το πιτσιρίκι στο σχολείο, σηκώνει το χέρι του, και λέει "τσε". Και του απαντάει ο δάσκαλος "σκάσε, δεν υπάρχει αυτό, υπάρχει μόνο το και". Πρόκειται για βία, για μια βία σημειολογική, μέσα από την οποία εμπεδώνεται η εξουσία. Είναι κάτι που δεν το βιώνουν μόνο οι κύπριοι. Το βιώνουν όλοι οι μη πρωτευουσιάνικοι λαοί, όλες οι υποκοινοότητες, όλες οι διάλεκτοι που δεν ανήκουν στην κυρίαρχη κοινοτομία.

Θέλω να κάνω δύο τελευταίες αναφορές, στην ανεξαρτησία και στην ομοσπονδία. Είμαι ανεξαρτησιακός γιατί είμαι αναρχικός. Πιστεύω δηλαδή πως οι μικρές κοινωνίες λειτουργούν πιο δημοκρατικά. Και είναι ηλίθιο φαινότατο πως η κυπριακή κοινωνία είναι, έστω και τώρα, πιο δημοκρατική από το αν ήταν προσαρτημένη στο ελληνικό ή στο τούρκικο κράτος. Υποστηρίζω επίσης την ομοσπονδία από μια αναρχική άποψη. Η αναρχική πρόταση απέναντι στο έθνος-κράτος, την εθνική ομοιογένεια όπου η πρωτεύουσα επιβάλλει έναν ομοιομορφο νόμο παντού, πρέπει να είναι η ομοσπονδία. Η διζωνική ομοσπονδία που πιθανόν να εφαρμοστεί τελικά στη Κύπρο δεν είναι

η καλύτερη λύση. Πιο πρακτική θα ήταν η πολυπεριφεριακή που υπήρχε πριν το '74. Αλλά αυτή την στιγμή αυτά έχουμε.

Έτσι όσο με αφορά, ζώντας σε μία χώρα που έχει πληθυσμό τα δύο τρίτα της Θεσ/νίκης και την έκταση του Σικάγου, και είναι παρόλη αυτή τη μικρότητά της χωρισμένη στα δύο με παράλογα τείχη, αυτό το οποίο κρίνω επειγόν είναι να κλείσει το κυπριακό σαν πρόβλημα. Να μπορέσουμε να πάμε παρακάτω.

Αυτή την εποχή φαίνεται, ή τουλάχιστον έτσι αυτοί που λόγω της αξίας του κυπριακού οικοπέδου δημιούργησαν το κυπριακό πρόβλημα, έχουν καταλάβει πως είναι αδύνατο να πείσουν τους κυπραίους να χωριστούν. Γιατί και από τις δύο πλευρές υπάρχουν ισχυρές δυνάμεις που επιμένουν στην επανένωση του νησιού με τον α ή τον β τρόπο. Έτσι υπάρχει μια διαδικασία να λυθεί το κυπριακό. Αυτή η διαδικασία ενισχύεται από την επιλογή των αμερικάνων και των ευρωπαίων να ξανακάνουν λειτουργικό τον άξονα αθήνας-άγκυρας. Εμένα δεν με ενοχλεί αν τη λύση του κυπριακού την προωθεί ο ΟΗΕ ή οι αμερικάνοι. Με ενδιαφέρει να λυθεί ένα πρόβλημα περιπτώ. Αυτό το πρόβλημα δεν το δημιούργησαν οι κύπριοι, οι ιθαγενείς. Το δημιούργησαν άλλοι ενάντια στους ιθαγενείς. Για να καταλάβετε το παράλογο: αυτή τη στιγμή, αν βρισκόμουν στη Κύπρο, δεν θα μπορούσα να επικοινωνήσω με τον Μουράτ και τον Αχμέτ, γιατί το κράτος στο οποίο ανήκω και το κράτος στο οποίο ανήκουν δεν αναγνωρίζονται μεταξύ τους. Πρέπει να στείλω γράμμα στην Ελλάδα, και από κεί να πάει στην Τουρκία, και στο γυρισμό πρέπει να γίνει η ανάποδη διαδρομή.

Όταν ο τουρκοκύπριος Σαλίχ Ασκέρογλου αρνήθηκε να πάει στρατό έγινε κοινή ομάδα τουρκοκυπρίων και ελληνοκυπρίων για την υπεράσπισή του. Λοιπόν καθόμασταν η μισή ομάδα στη νότια Λευκωσία, η άλλη μισή στη βόρεια Λευκωσία, εκατό μέτρα οι μισοί από τους δε, και για να επικοινωνήσουμε έπρεπε να τηλεφωνήσουμε στο Λονδίνο, από το Λον-

καλλιεργούσαν το κλίμα, το δεύτερο επεισόδιο. Η κοινωνία δεν μπορούμε να πούμε, πάντως, ότι έχει βρεθεί συνεπαρμένη από κάποιο εθνικό πυρετό. Μάλλον σοκαρισμένη βρίσκεται μπροστά στα γεγονότα κι αμήχανη να καταλάβει πως φτάσανε τα πράγματα ως εδώ.

ΡΟΥΤ: Από την άλλη μεριά, από το τουρκοκυπριακό κράτος, υπάρχει κάποια ενημέρωση για τις αντιδράσεις;

A: Η Γενί Ντουζέν, η πιο μεγάλη αριστερή εφημερίδα των τουρκοκυπρίων είχε σήμερα πρωτοσέλιδο άρθρο το οποίο ουσιαστικά έκανε έκκληση για συμπαράσταση, διότι βρίσκεται υπό επίθεση με απειλητικά τηλεφωνήματα από τους γκρίζους λύκους, λόγω της κάλυψης που έκανε στη πορεία. Οι άλλες εφημερίδες αναφέρθηκαν στα γεγονότα με πιο συγκρατημένα σχόλια. Η Γενί Ντουζέν πήρε τη πιο ξεκάθαρη κατηγορηματική στάση, κατηγορώντας τους φασίστες, θεωρώντας ότι τα γεγονότα ήταν αποτέλεσμα φανατισμού. Φαίνεται ότι και στην τουρκοκυπριακή κοινότητα οι δυνάμεις που κινούνται προς την κατεύθυνση της ειρήνης και της επανανοποίησης της Κύπρου ή της κοινής γλώσσας των δύο κοινοτήτων βρίσκονται αυτή τη στιγμή σε μια αμυντική στάση, λόγω ακριβώς του γεγονότος ότι τους προέκυψε ένα θεαματικό επεισόδιο στη καθημερινότητα, έστω κι αν αυτή η καθημερινότητα είναι μίλια μακριά, αλλά είναι στη Κύπρο που συμβαίνει. Και στις δύο κοινότητες υπάρχει αυτή τη στιγμή η ίδια αμηχανία. Μπορώ, βέβαια, να μιλήσω καλύτερα για τους ελληνοκύπριους, που είναι πιο κοντά. Η ίδια αμηχανία και η ίδια αίσθηση ότι πρέπει να αντισταθούμε στους εθνικιστές και πρέπει να δούμε πως θα περάσουμε στην αντεπίθεση. Το τελευταίο εξάμηνο το πράγματα φαινόταν να πηγαίνουν στο θετικότερο και ξαφνικά τώρα βρήκαν οι εθνικιστές τους νεκρούς τους. Να μου επιτρέψετε και μια παρομοίωση, ίσως να είναι και σύμπτωση. Τυχαία σύμπτωση το ότι το όνομα του πρώτου νεκρού ήταν Ισαάκ. Μου θύμισε τον Αβραάμ, που ετοιμάστηκε να θυσιάσει

τον γιο του στον ένα και μοναδικό θεό. Έχω την αίσθηση ότι τα μμε και η συλλογική φαντασίωση της ελληνοκυπριακής κοινωνίας είναι σαν να θυσιάζουν αυτούς τους νεαρούς, είτε για τις δικές τους ενοχές, είτε για μια ιδεολογία που κληρονομήθηκε από το '74 και κανείς δεν τολμά να δει ότι η πραγματικότητα αυτή τη στιγμή είναι διαφορετική. Γιατί είναι όντως εξωφρενικό αυτό που συμβαίνει. Ο κόσμος είναι στα σπίτια του, είναι στις διακοπές του, τούτοι οι μικροί θα μπορούσαν να είναι στη παραλία να κάνουν καμάκι αυτή τη στιγμή και ταυτόχρονα γίνεται σε ένα χωράφι ένα επεισόδιο το οποίο είναι εκτός τόπου και χρόνου. Το οποίο, βέβαια, εκμεταλλεύονται οι εθνικιστές. Είναι θύματα αυτοί οι άνθρωποι, θύματα ενός φανατισμού, ενός κλίματος που καλλιεργείται, που δεν μπορεί να οδηγήσει και πουθενά. Τέλος πάντων, αυτή ήταν η ποιητική παρομοίωση.

ΡΟΥΤ: Υπάρχει κάποια ένδειξη, κάποια εκτίμηση για το πως θα συνεχιστούν τα πράγματα από δω και μπρος, κύρια από τη μεριά των δύο κρατών, ελληνοκυπριακού και τουρκοκυπριακού;

A: Δεν μπορώ να πω ότι υπάρχουν αυτή τη στιγμή ενδείξεις. Υπάρχει ένα πάγωμα, αν κρίνω από τις προηγούμενες τάσεις κρίσεων που εμφανίζονται στην ελληνοκυπριακή κοινότητα. Νομίζω ότι αυτό το οποίο θα ακολουθήσει, αν δεν σπρωχτούν τα πράγματα και προς μια τρίτη ανόητη δολοφονία, είναι ότι θα υπάρξει μια κίνηση ομοφωνίας σε επίπεδο πολιτικών, για να κατευνάσουν τα πνεύματα και να επαναποθετηθούν κάπως τα πράγματα. Συνήθως η διαδικασία είναι ότι υπάρχει μια όξυνση, μια κρίση στην ελληνοκυπριακή κοινότητα και μετά υπάρχει μια διαδικασία άμβλυσης και ομοφωνίας. Σίγουρα έχουν πολωθεί κάποιες τάσεις μέσα στις κοινότητες. Τα πράγματα που είναι μπροστά, είναι ότι το επόμενο φθινόπωρο θα αρχίσουν, πάλι κάποιου είδους συνομιλίες. Οπότε αυτό το πράγμα που υπάρχει, αυτό που έγινε τώρα, πως θα χρησιμοποι-

ποια φάση φαίνεται πως τους ξέφυγε από τον έλεγχο και δεν μπορούσαν να το ελέγξουν κι ανάλαβαν πλέον το ρόλο του συντονισμού δύο άλλοι μηχανισμοί. Από τη μια, οι εθνικιστές, οι οποίοι το έχουν δηλώσει ευθαρσώς εδώ και χρόνια ότι θέλουν νεκρούς, χρειάζονται νεκρούς στη πράσινη γραμμή. Αυτό το έχουν δηλώσει και το έχουν γράψει οι εθνικιστές, οι οποίοι σπρώχνουν αυτή τη διαδικασία, ιδιαίτερα λόγω των θέσεων που έχουν στα μμε, για να σταματήσουν από τη μια το κίνημα της επαναπροσέγγισης -να το μπλοκάρουν σε μια φάση- και σε ένα δεύτερο επίπεδο για να ενισχύσουν μια στρατιωτικοποίηση της κοινωνίας, ποντάροντας ότι θα διαιωνιστεί ο διαχωρισμός. Οι εθνικιστές οι ελληνοκύπριοι δεν διαφέρουν καθόλου από τους εθνικιστές του Ντεκτάς και δεν εννοώ στη νοοτροπία, εννοώ στους στόχους. Στόχος και των δύο είναι ο διαχωρισμός. Ζουν με το διαχωρισμό. Αν σταματήσει ο διαχωρισμός θα πάψουν να έχουν λόγο ύπαρξης, δεν θα έχουν τι να πουν. Με τούτη την έννοια, νοιώθοντας και ένα κλίμα στη βάση της επικοινωνίας των δύο κοινοτήτων που όδευε προς κάποια λύση, είναι μια χρυσή ευκαιρία για τους εθνικιστές και οι νεκροί σίγουρα προσφέρουν πόντους. Τα μμε, κινούμενα στο δικό τους κόσμο, της ανάγκης παραγωγής εικόνας -αν είδατε στη τηλεόραση, πρέπει να προσέξατε το ποδοσφαιρικό στυλ μετάδοσης- είχαν ανάγκη να προσφέρουν εικόνες, αφού δεν έχουμε ποδοσφαιρικούς αγώνες αυτή τη περίοδο. Είχαμε, λοιπόν, μια μόνιμη κάλυψη η οποία μάλιστα δικαιολογείτο στο υποσυνείδητο ότι ήταν εθνική ανάγκη να γίνει. Αυτοί φάνηκε να κατευθύνουν τη κατάσταση μέχρι στιγμής. Για τους εθνικιστές δεν νομίζω να τους προκάλεσε κρίση. Τα μμε δεν νομίζω να στόχευαν στους νεκρούς, τα μμε μάλλον στόχευαν στις εικόνες και μείνανε κι αυτά λίγο χασκόντας. Το άλλο σενάριο που υπάρχει είναι να σκεφτούμε τι υπάρχει ευρύτερα. Ευρύτερα υπάρχει η πρόταση Ολμπράιτ για αποστρατιωτικοποίηση, μέσα στα πλαίσια μιας νατοϊκής δύναμης, που θα έρθει στη

Κύπρο, να αντικαταστήσει τις δυνάμεις του ΟΗΕ. Εγώ δεν είμαι των συνωμοτικών θεωριών, αλλά μετά το σημερινό δεν μπορώ να το απορρίψω πλέον. Δηλαδή, φαίνεται λίγο πολύ βολικό αυτό το σκηνικό. Οι ΟΗΕδες αποδεικνύονται ανίκανοι να ελέγξουν την κατάσταση, η αστυνομία της Κύπρου αποδεικνύεται ανίκανη να ελέγξει την κατάσταση, ο τουρκικός στρατός πυροβολεί, γιατί βρίσκεται σε μια κατάσταση να υπερασπίσει το φυλάκιο του, υποτίθεται. Οπότε, φαίνεται να δημιουργείται ένα κλίμα που μπορεί να δικαιολογήσει, μέσα από την ένταση -κι ελπίζω να μην χρειαστεί αυτό το θεατρικό επεισόδιο του θεάματος να περιλάβει κι άλλους νεκρούς, για να το αποδείξουν- την άφιξη μιας δύναμης, η οποία υποτίθεται θα εγγυηθεί την ειρήνη. Τούτο είναι ένα σενάριο το οποίο ακούστηκε σήμερα, μάλλον δεν το πιστεύω, αλλά είναι μια πιθανότητα. Εγώ νομίζω ότι τα πράγματα είναι πιο κοντά στην άλλη πιθανότητα. Νομίζω ότι κάπου της έχει ξεφύγει της εξουσίας ο έλεγχος των έργων της και αυτή τη στιγμή προσπαθούν να βρουν κάποιο τρόπο να το χρησιμοποιήσουν, για να πάνε παρακάτω. Τούτα νομίζω. Άκουσα σήμερα ότι θα έρθει ο Σημίτης στη κηδεία. Νομίζω ότι κακώς-κάκιστα υπέκυψε ο Σημίτης, αν υπέκυψε στις πιέσεις να έρθει, απλώς θα επαυξήσει τον εθνικισμό, τουλάχιστον της πτέρυγας που προσπαθεί να τον προωθήσει

ΡΟΥΤ: Μέχρι την χτεσινή συζήτηση αυτό που έλεγε είναι ότι τουλάχιστον την κοινωνία του ελληνοκυπριακού κράτους δεν την απασχολεί ιδιαίτερα η όλη ιστορία.

Α: Κοίταξε την κοινωνία :την απασχολεί σε ένα στυλ ότι "μας απασχολεί ότι η Κύπρος έχει ένα εθνικό πρόβλημα", το οποίο συνεπάγεται ότι πρέπει κάποτε να γίνει ένας πόλεμος -κακώς- ή ότι κάτι πρέπει να γίνει για να λυθεί. Άρα, όσοι είναι στην Κύπρο το βλέπουν, αλλά δεν υπάρχει μια αίσθηση "στ' άρματα, στ' άρματα" ή "πάμε να κάνουμε κάτι". Σήμερα ήταν έντονο το αίσθημα ότι θα γίνει η κηδεία και θα τελειώσει η ιστορία. Μάλλον σαν σοκ ήρθε στην κοινωνία, ακόμα και στα μμε που

δίνο να τηλεφωνήσουν στην Άγκυρα, από την Άγκυρα στη βόρεια κύπρο, και ξανά πίσω. Για να επικοινωνήσουμε σε απόσταση εκατό μέτρων... Αυτά.

ΕΡ.: Έχετε στοθερές επαφές με τουρκοκύπριους;

ΑΠ.: Μετά τις τελευταίες εκλογές στη βόρεια κύπρο, ο Ντεκτάς (που είναι κλασσικός εθνικιστής του είδους "να βάλουμε σφραγίδα στην γη να μείνει δική μας, τουρκική") αναγκάστηκε κάτω από την πίεση τη κοινωνική να διώξει τους πιο ακραίους από την κυβέρνησή του, και να δώσει θέσεις στο μεγαλύτερο κόμμα της αριστεράς. Μετά από αυτό υπήρξε ένα ανενπίσημο "άνοιγμα" των "συνόρων". Υπολογίζουμε πως διακόσια άτομα την εβδομάδα πηγαινοέρχονται ανάμεσα στις δύο περιοχές, τυπικά παράνομα βέβαια, αλλά κάτω από κάποια διακριτική ανοχή τόσο της μιάς όσο και της άλλης εξουσίας

Εμείς είχαμε την πρώτη μας επαφή με τουρκοκύπριους της βόρειας κύπρου με την υπόθεση του Σαλίχ. Ήταν οπωσδήποτε μια επαφή δύσκολη, αλλά ο απλός κόσμος δέχτηκε την περίπτωση του καλά, αν και τα μήντια ελέγχονται κατά 90% από εθνικιστές. Τώρα σχεδιάζουμε να φτιάξουμε μαζί ένα κέντρο ερευνών ανατολικής μεσογείου, να ξανατοποθετήσουμε την κύπρο πολιτιστικά στο γεωγραφικό της χώρο. Να καταλάβουμε πως η κύπρος βρίσκεται δίπλα στο λίβανο, στο ισραήλ, στην αίγυπτο, και όχι νότια του λονδίνου, ανατολικά της Αθήνας ή νότια της Άγκυρας. Βρισκόμαστε στην ανατολική μεσόγειο κουμπάρε...

Αν ανοίξει το Βαρόσι, θα είναι η πρώτη πόλη μετά το '74 που θα μπορούμε να συναντιόμαστε κανονικά. Πάντως τους τελευταίους έξι μήνες υπάρχει πολύ μεγαλύτερη επαφή από ότι πριν.

Πρέπει να σημειώσω επίσης πως υπάρχει μια αυξημένη διάθεση επαναπροσέγγισης από επαγγελματικά σωματεία: γιατρούς, δικηγόρους, μηχανικούς, αρχιτέκτονες. Τέτοια κομμάτια των ελίτ και από τις δύο πλευρές

βρίσκονται σε συχνή επαφή. Εμείς βρισκόμαστε σε επαφή κατά κύριο λόγο με την ομάδα που βγάζει στην βόρεια κύπρο το περιοδικό "Ελευθερία", οι οποίοι κινούνται στον αριστεριστικό χώρο, καθώς και με την ποιήτρια Νεσσέ που αναρχοφέρνει. Επίσης πεδίο επαφών είναι και οι φοιτητές στο αγγλία, που ζουν μαζί, εκεί.

ΕΡ.: Μπορείς να πείς περισσότερα για αυτό το κέντρο ερευνών;

ΑΠ.: Αυτό το κέντρο ερευνών της ανατολικής μεσογείου είναι μία πρωτοβουλία που ξεκίνησε από ανθρώπους που συμμετέχουν στο τραίνο, καθώς και από άλλους που συμμετέχουν σε διάφορες πρωτοβουλίες μας.

Είπα πιο πριν πως ένας από τους στόχους του είναι να ξανατοποθετήσει τη κύπρο στον γεωγραφικό της χώρο. Κατά την άποψή μας η ανατολική μεσόγειος αρχίζει από τα βαλκάνια και φτάνει μέχρι το Ιράκ, τον αραβικό κόσμο. Έτσι έχουμε σαν ένα ακόμα στόχο να προωθηθούν εκδηλώσεις και δικτύωμα ανάμεσα σε εναλλακτικές προσπάθειες σε αυτές τις χώρες, ή τουλάχιστον στις πιο κοντινές μας, δηλαδή νότια τουρκία, λίβανο, παλαιστίνη, ισραήλ, αίγυπτο.

Από την άλλη μας ενδιαφέρει να γίνει μια σοβαρή αναλυτική δουλειά, να κατανοηθούν οι δυναμικές σε αυτόν τον χώρο, να βρεθεί το πως εντάσσεται αυτή η περιοχή στο παγκόσμιο σύστημα. Τι σημαίνει ο ισλαμισμός, γιατί αντιδρά έτσι ο κόσμος; Τι συμμαχίες πρέπει να φτιάξουμε ανάμεσα π.χ. στον κούρδο (τριτοκοσμικό προλετάριο τον ονομάζουμε στο τραίνο) την φεμινίστρια που παλεύει ενάντια στον ισλαμισμό στην αίγυπτο, τον κυπροκεντρικό στη κύπρο, έναν εξεγερμένο νεολαίο στη τουρκία, έναν αντιμιλιταριστή στη σμύρνη, έναν μαρξιστή εδώ, έναν αναρχικό εκεί, έναν ομοφυλόφιλο κάπου αλλού; Όλα αυτά είναι υποκείμενα, φιγούρες, που εν δυνάμει μπορούν να αμφισβητήσουν διάφορες μορφές εξουσίας, αλλά συνήθως πατάει ο ένας πάνω στον άλλο. Πρέπει να φανταστούμε

τους τρόπους που θα επιτευχθεί μια συνολική αμφισβήτηση της εξουσίας, σαν σύνθεση και συμμαχία μέσα σε ένα γεωγραφικό χώρο.

ΕΡ. (Αιγκούτ) : Μέχρι το 1965 υπήρχε κάποιος συνδικάτος που περιελάμβανε και τουρκοκύπριους. Υπάρχουν σήμερα δυνατότητες να ξαναοργανωθεί από κοινού αυτός ο κόσμος και να χαράξει μια αντιεθνικιστική -αντιεξουσιαστική πολιτική;

ΑΠ.: Το συνδικάτο στο οποίο αναφέρεται ο σύντροφος είναι η ΠΕΟ, η κομμουνιστική συντεχνία, η οποία υπάρχει μέχρι σήμερα φυσικά σαν ελληνοκυπριακή. Ξεκίνησε σαν μη εθνικό συνδικάτο, αλλά χυπήθηκε με δολοφονίες τόσο από την ΕΟΚΑ όσο και από την ΤΜΤ. Το '65 αποχώρησαν εντελώς οι τουρκοκύπριοι. Είναι τώρα πια δεδομένο πως υπάρχουν δύο εργατικά κινήματα στη Κύπρο, ένα ελληνοκυπριακό και ένα τουρκοκυπριακό, τα οποία όμως είναι αδελφά, και το εννοούν. Να δώσω ένα παράδειγμα: όταν συζητιόντουσαν τα "μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης", όλοι οι πολιτικοί της Κύπρου και όλα τα κόμματα ήταν εναντίον, εκτός από τον Κληρίδη. Αντίθετα όλες οι δημοσκοπήσεις έδειχναν πως τουλάχιστον το 55% των ελληνοκυπρίων ήταν υπέρ των μέτρων -αλλά ο κληρίδης δεν είναι τόσο δημοφιλής. Λοιπόν η εξήγηση βρίσκεται στο ότι ένα μεγάλο μέρος της κοινωνικής βάσης της αριστεράς είναι υπέρ των μέτρων αυτών, ακριβώς για να υπάρξει μια λύση.

Στη βάση των αριστερών κομμάτων, τόσο ανάμεσα στους ελληνοκύπριους αριστερούς όσο και στους τουρκοκύπριους, υπάρχει η μνήμη των κοινών αγώνων, στην οποία αναφέρθηκε ο Αιγκούτ.

ΕΡ. : Μια ερώτηση προς τους συντρόφους από τη τουρκία: Πως έχει βιωθεί το κυπριακό στη τουρκία;

Μέσα στη ανάπτυξη του τουρκικού εθνικισμού, το κυπριακό βρίσκεται κάπου στη τρίτη ή τέταρτη θέση, από άποψη αξιολόγησης. Η αιχμή του εθνικισμού στη τουρκία είναι αυτή

Κριτική Σκέψη

την περίοδο η βιοσμία. Επίσης εδώ και 5 -6 χρόνια στη πρώτη θέση βρίσκεται και το κουρδικό, όπου μία ολόκληρη εθνότητα κατηγορείται σαν "τρομοκράτης". Εννοείται πως όταν στη τουρκία γίνεται λόγος για το κυπριακό, πρόκειται για τις απόψεις των τουρκοκυπρίων.

Από την μεριά των αναρχικών και των αντιμιλιταριστών έχει αρχίσει τώρα να αντιμετωπίζεται το θέμα, με αφορμή την υπόθεση του Σαλίχ.

ΕΡ. : Θέλω να κάνω μια διπλή ερώτηση: κατά πόσον ο ελληνοκεντρισμός (και ο τουρκοκεντρισμός αντίστοιχα) αντιπροσωπεύει το σύνολο των αφεντικών στη Κύπρο εκφράζοντας -μέσα από μία πολιτική εξάρτηση- τα οικονομικά συμφέροντά τους; Δεν θα μπορούσαμε να υποθέσουμε πως ένα κομμάτι τουλάχιστον της εκεί αστικής τάξης βλέπει σήμερα με καλό μάτι την "εθνική" του χειραφέτηση, τόσο από την Ελλάδα όσο και από την τουρκία; Και από την άλλη μεριά: η δική σας προβληματική για την κυπριακή ταυτότητα, σαφώς εχθρική απέναντι στον ελληνο- (και τουρκο-) εθνικισμό, μπορεί να κωδικοποιηστεί με μια άλλη ιδεολογία των αφεντικών, τον κοσμοπολιτισμό του κεφάλαιου; Αν τελικά συμβεί η αποκατάσταση της ενιαίας κρατικής οντότητας της Κύπρου, υπό την αιγίδα αυτής της μη εθνικιστικής, μη αποικιοκρατικής, κοσμοπολιτικής κυπριακής ελίτ, σε ποιά θέση θα βρεθείτε κοινωνικά, πολιτικά απέναντι σε αυτήν την νέα (με τα τωρινά δεδομένα) εξουσία;

ΑΠ.: Κατ' αρχήν ο εθνικισμός της κυπριακής ελίτ δεν πηγάζει αναγκαστικά από τα οικονομικά της συμφέροντα. Η Κύπρος είναι το υπόλοιπο μιάς διαίρεσης ανάμεσα στον ελληνικό και τον τουρκικό εθνικισμό.

Υπό λογικές περιστάσεις υπήρχαν στην Κύπρο όλες οι προϋποθέσεις να έχει δημιουργηθεί ένα έθνος-κράτος. Καλώς δεν δημιουργήθηκε. Αλλά στη Κύπρο αγκυλώθηκαν διάφορα πράγματα: μια τριπλή αποικιοκρατία, δύο ε-

ΚΥΠΡΟΣ : Το υπόλοιπο μιας καπιταλιστικής διαίρεσης

και το σημερινό. Έγινε η κηδεία σήμερα και σημείωσε ότι χτες είχε πάει μια ομάδα γνωστών του Ισαάκ και καταθέσαν στεφάνι. Σήμερα υποτίθεται ότι θα πήγαινε πάλι μια ομάδα γνωστών, μπορεί να ήταν και η ίδια, δεν ξέρω, να ξανακαταθέσουν στεφάνι στη πράσινη γραμμή. Δεν υπήρχαν οι φασίστες, οι γκριζοί λύκοι, στην απέναντι πλευρά. Υπήρχε, υποτίθεται, σήμερα κάποια αστυνομική δύναμη να εμποδίσει την είσοδο στην πράσινη γραμμή, για να μη γίνουν επεισόδια. Τώρα πως κατάφεραν και μπήκαν αρχικά πενήντα, μετά μπήκαν ακόμα πενήντα, είναι το ένα ζητούμενο. Αν σκεφτούμε ότι στους πληγωμένους υπήρχε και μια γριά γυναίκα εξήντα χρόνων, αφήνει ορισμένα ερωτηματικά. Βασικά, πήγε ο κόσμος της κηδείας. Η τεράστια πλειοψηφία του κόσμου έμεινε πίσω από το φυλάκιο το ελληνοκυπριακό και πενήντα-εκατό μπήκαν μέσα στο χωράφι. Το τονίζω αυτό, γιατί πρέπει να καταλάβει ο κόσμος το σκληρό στο οποίο είμαστε. Μιλάμε για μια χώρα της οποίας το 95%-99% του κόσμου είναι σε διακοπές, μιλάμε για ένα χωράφι στη Δερύνεια και μια σκηνή για την οποία όσοι βρίσκονται σε διακοπές στην Κύπρο την παρακολουθούν από την τηλεόραση, όπως φαντάζομαι συμβαίνει και εκεί. Μπαίνουν στο χωράφι και ακολουθεί ένας πετροπόλεμος. Οι ελληνοκύπριοι διαδηλωτές, οι περισσότεροι φαντάζομαι, είναι οι γνωστοί από το χωριό και φαντάζομαι ότι υπάρχει ένα κλίμα κοινοτικό, το οποίο οξύνθηκε. Πετούν πέτρες, τα τουρκικά στρατεύματα κρατούν μια στάση σιγής, μάλλον οπισθοχωρούν σε μια φάση και πίσω από το φυλάκιο τους, οι ΟΗΕδες δεν καταφέρνουν να τους συγκρατήσουν και σε κάποια στιγμή μερικοί περνούν και τους ΟΗΕδες και κάποιος δοκιμάζει να σκαρφαλώσει πάνω στον ιστό της σημαίας του τουρκικού φυλακίου. Τον πυροβολούν και μετά διαλύεται η διαδήλωση. Τούτα βασικά έγιναν. Ήταν απρόσμενο και τραγικό, αλλά είναι ένα γεγονός που τονίζει την κατάσταση που υπάρχει. Υπάρχει μια γραμμή, που είναι η γραμμή κατάπαυσης του πυρός, είναι μια

περιοχή που από τη μια έχει μια μεταβιομηχανική κοινωνία, ένα τουρισμό του ενός εκατομμυρίου, δίπλα έχει ένα χωράφι που είναι η πράσινη γραμμή και ξαφνικά έχεις τούτη τη κατάσταση... Μία ομάδα ατόμων να μπαίνει μέσα και να μην ξέρει και που είναι τα όρια. Θα πυροβολήσουν; Θα ρίξουν πέτρες; Ο άλλος από φόρτιση, από το κλίμα των ημερών, πάει να κατεβάσει τη σημαία. Νομίζω ότι έτσι είναι το κλίμα. Δεν ξέρω αν θέλεις να με ρωτήσεις κάτι άλλο, γιατί είναι και ορισμένα άλλα πράγματα που θέλω να πω για το ευρύτερο πλαίσιο μέσα στο οποίο εντάσσονται όλα αυτά.

ΡΟΥΤ: Μια πρώτη εικόνα που είχε δημιουργηθεί, τουλάχιστον την Κυριακή, μετά τον πρώτο νεκρό, είναι ότι η ιστορία αυτή είχε πάρει μια τροπή που κανένας δεν την ήθελε ιδιαίτερα. Μια εκτίμηση που βγαίνει από αυτό είναι ότι αν η εξουσία στο νησί είχε θελήσει να το σταματήσει, θα μπορούσε, πράγμα όμως που δεν φάνηκε σήμερα. Υπάρχει κάποια εκτίμηση ότι υπάρχει κάτι παραπάνω πίσω από τα επεισόδια αυτά;

Α: Είναι παράξενο. Σήμερα στις κουβέντες του κόσμου υπάρχει ένας διχασμός γνώμης για το τι συμβαίνει. Δηλαδή, η μια άποψη λέει ότι ουσιαστικά είναι ένα πράγμα το οποίο σχεδιάστηκε και εκμεταλλεύτηκε το αίσθημα του κόσμου. Είπα και χτες, δεν θέλω να δώσω την αίσθηση ότι όποιος πάει είναι κατ' ανάγκη εθνικιστής ή ότι όποιος πάει κατευθύνεται από την εξουσία. Υπάρχει και κόσμος που πάει αυθόρμητα. Η γριά φαντάζομαι πήγε αυθόρμητα. Είτε συγγενής του νεκρού ήταν, είτε πήγε να εκφράσει το δικαίωμα της να πάει στο Βαρώσι. Όμως, υπήρχε σίγουρα και μια κατεύθυνση της πορείας, μια οργάνωση της πορείας, μια χρηματοδότηση της πορείας. Και το κλίμα που καλλιέργησε η άλλη εξουσία, όχι η πολιτική, αλλά η πολιτιστική, δηλαδή τα μμε, ήταν καθαρά ότι κάτι έπρεπε να γίνει. Κι όλα αυτά μέσα στο χάσμα πραγματικότητας και ιδεολογίας, που είναι μόνιμο στη Κύπρο. Σε κά-

πριοι στο διπλανό χωριό τους σταματήσανε, τους κέρασανε, τους δώσανε δώρα και σημείωσε ότι αυτοί ήταν αντίπαλοι το '64. Ήταν μια αυθόρμητη κίνηση, που έδειχνε, αν θέλεις, κάτι σαν τη "συνάντηση των γειτόνων". Τώρα ήρθε τούτο, που θα δημιουργήσει πάλι μια διαδικασία ενδοσκοπήσης και συζήτησης. Εγώ είμαι αισιόδοξος, όμως. Δεν ξέρω πως θα γίνει, πως θα θελήσουν οι εθνικιστές να το εκμεταλλευτούν ή τι κλίμα θα επικρατήσει, έστω και για ένα μήνα. Αλλά, έχω την αίσθηση ότι υπάρχει μια δυναμική πλέον και στις δύο κοινότητες, σε μεγάλες μερίδες, που καταλαβαίνουν ότι ο μόνος τρόπος για να σπάσει το τέχνος είναι να βρουν μια κοινή γλώσσα, ξεπερνώντας το '64 και το '74.

ΡΟΥΤ: Μάλιστα. Μια τελευταία ερώτηση. Υπήρχαν κοινωνικές κινητοποιήσεις σε σχέση με αυτό το γεγονός; Υπήρχαν κάποιες διαμαρτυρίες, τόσο στη μια πλευρά των συνόρων, όσο και στην άλλη;

Α: Όχι, μέχρι στιγμής, τουλάχιστον. Οι αντιδράσεις ήταν περισσότερο από εφημερίδες. Οι ελληνοκυπριακές το έθεσαν σαν πράξη βαρβαρότητας, αλλά τόνισαν το γεγονός ότι συμμετείχαν γκριζοί λύκοι. Οι τουρκοκυπριακές το καταδίκασαν, απεκδύομενες την ευθύνη για την κοινότητα τους, στη πλειοψηφία τους τουλάχιστον. Σου είπα ότι έγινε η συγκέντρωση των μοτοσικλετιστών σήμερα, αύριο θα γίνει η κηδεία. Ξεκίνησαν και οι διακοπές και σημείωσε ότι δεν είναι, πλέον, οι πορείες πράγματα που κινητοποιούν ολόκληρη την κοινωνία. Είναι πράγματα που παρακολουθεί η κοινωνία, γιατί νιώθει λίγο ένοχη, γιατί υπάρχει αυτό το κλίμα συνέχειας ότι κάτι πρέπει να κάνουν για το κυπριακό. Από την άλλη ζούμε σε μια μεταβιομηχανική κοινωνία όπου η σχιζοφρένεια είναι μόνιμη. Όταν ο άλλος σκοτώνεται στο τσέλι, ενώ υπάρχει κόσμος στις παραλίες που κάνει μπάνιο, δείχνει τη πραγματικότητα της Κύπρου. Ζούμε με ένα πρόβλημα μιας άλλης εποχής. Δεν ξέρω πως θα εξελιχτεί μετά. Υπολογίζω πως θα γίνει η κηδεί-

Κριτική Σκέψη

α και τα πράγματα θα πάρουν μια πορεία. Αυτό είναι το τραγικό, η τραγικότητα είναι στο γιατί πέθανε. Στη καλύτερη περίπτωση να επιταχυνθεί μια διαδικασία απαγκίστρωσης, ίσως να αναβληθεί, δεν ξέρουμε, αλλά είναι δρομολογημένες πλέον οι διαδικασίες. Κι απορείς κι εσύ τελικά ποιος φταίει που αυτός ή οποιοι άλλοι τέσσερις-πέντε βρέθηκαν εκεί. Γιατί; Στάλθηκαν αυτά τα άτομα σαν ήρωες; Είναι ένα πράγμα που η ελληνοκυπριακή κοινότητα ψάχνει να το βρει. Αλλά η προοπτική δεν βρίσκεται σε αυτές τις αντιπαραθέσεις, μάλλον βρίσκεται στη διαδικασία να βρεθεί μια κοινή γλώσσα των δύο κοινοτήτων.

ΡΟΥΤ: Μάλιστα. Έγινε Αντρέα

Α: Σε ευχαριστώ

ΡΟΥΤ: Εμείς ευχαριστούμε

Α: Χαιρετώ

ΡΟΥΤ: Έγινε. Θα ξαναεπικοινωνήσουμε. Γεια.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ

14 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

ράδιο ΟΥΤΟΠΙΑ: Πως εξελίχθηκαν τα πράγματα από την Κυριακή μέχρι σήμερα; Ποιες ήταν οι αντιδράσεις του κόσμου μετά τα πρώτα επεισόδια; Τι κλίμα υπήρχε ώστε να φτάσουμε και στα σημερινά επεισόδια και τον δεύτερο νεκρό;

Αντρέας: Αυτό που κυριαρχούσε τις μέρες από την Κυριακή και ύστερα ήταν ένα κλίμα αναζήτησης ενόχων, στο στυλ φταίνε οι ΟΗΕδες, φταίνε οι μεν, φταίνε οι δε, αλλά ταυτόχρονα υπήρχε και ένα κλίμα ηρωοποίησης. Το τονίζω αυτό, διότι ουσιαστικά δεν υπήρχε θέμα, κατά τη γνώμη μου τουλάχιστον, ηρωισμού στη προκειμένη περίπτωση. Ένας αθώος άνθρωπος βρέθηκε σε ένα συρματόπλεγμα, πιάστηκε, σκοτώθηκε από φασίστες. Το τραγικό συμβάν μεταβλήθηκε σε μια ηρωική στιγμή και μετά, σε ορισμένους τουλάχιστον κύκλους, ακουγόταν και φωνές ότι κάτι έπρεπε να γίνει, υπονοώντας κάποια αντίδραση στρατιωτική ή οτιδήποτε. Όμως, κανένας δεν το περίμενε κι αυτό είναι το μυστήριο. Το είχα πει και χτες, κανένας δεν περίμενε ότι θα συμβεί

Μεσόγειος: το υπόλοιπο κύπρος (1994)

θνικά οράματα. Ταυτόχρονα δημιουργήθηκε ένα ενδογενές εργατικό κίνημα, διακοινοτικό. Τελικά οδηγηθήκαμε σε μια σχιζοφρένεια, που εμείς σαν ομάδα προσπαθήσαμε να αναλύσουμε.

Ο εθνικισμός παρέσυρε τις δύο ελίτ, που κανονικά θα λέγαμε πως είχαν διαφορετικά συμφέροντα, και όντως υπάρχουν και στις δύο ελίτ πτέρυγες που επιμένουν να λυθεί το κυπριακό. Αλλά ο εθνικισμός χρησίμευε σε αυτές σαν τρόπος να εξαφανίσει η μία την άλλη.

Επίσης ο εθνικισμός χρησιμεύει για να δημιουργεί δούλους. Το είπα άλλωστε από την αρχή: ο εθνικισμός δεν είναι για εμάς απλά μια ιδεολογία της ελίτ. Είναι η ιδεολογία του δούλου. Από την στιγμή που εντάσσεσαι σε αυτή τη φανταστική οικογένεια του έθνους, από τη στιγμή που υποτάσσεσαι στον φανταστικό πατέρα-κράτος, από τη στιγμή που αποδέχεσαι πως ο καταπιεστής είναι αδελφός σου, και ο γείτονας γίνεται εχθρός σου, ε, τότε η αστική τάξη και των δύο κοινοτήτων στη Κύπρο έχει μεγάλο όφελος να συντηρεί και να επεκτείνει αυτές τις συνθήκες, άσχετα αν μερικές φορές υπάρχουν και συνέπειες στα δικά της συμφέροντα από άλλες μεριές. Τελικά και οι δύο αστικές τάξεις, και η ελληνοκυπριακή και η τουρκοκυπριακή έχουν πολλά να φοβούνται από τα στρώματα που τώρα τους στηρίζουν, αν αυτός ο κόσμος απεγκλωβιστεί από τους εθνικούς λόγους. Γιατί κάτω από την εθνοφροσύνη πολλοί δέχονται να ανασταλούν τα δικαιώματα εξαιτίας των "εθνικών απειλών" κλπ..

Άρα ο εθνικισμός δεν είναι μονάχα οικονομικά χρήσιμος, με μια στενή έννοια. Λειτουργεί και χρησιμεύει πιό σύνθετα, δημιουργώντας υποταγή. Και είναι χαρακτηριστικό το μέρος που δείχνουν ακόμα και εκείνα τα κομμάτια των ελίτ που είναι υπέρ της επαναπροσέγγισης μεταξύ τους απέναντι στον κυπροκεντρικό λόγο. Είναι ένα μίσος άσβεστο: να μην ακουστεί η κουβέντα "είμαι κύπριος σκέτος". Αυτή τη στιγμή η κυπριακή συνείδηση βιώνεται σαν κάτι έντονα αμφισβητησιακό του τρώ-

που με τον οποίο έχει δομηθεί η εξουσία στη Κύπρο. Γιατί δέχεται πως μπορούμε να ζήσουμε όλοι μαζί, αλλά όχι στη βάση της θρησκείας ή της γλώσσας, ούτε όμως, από την άλλη μεριά, στη βάση ενός συνεταιρισμού, μιας ανώνυμης εταιρείας. Πρόκειται για ένα πλουραλιστικό πρότυπο. Ως προς τον κοσμοπολιτισμό: εγώ προσωπικά είμαι κοσμοπολίτης, δηλαδή θεωρώ τον εαυτό μου πολίτη του κόσμου. Αντιλαμβάνομαι όμως πως άλλο πράγμα εννοεί με τον κοσμοπολιτισμό της αστικής τάξης.

Είναι δύσκολο να σου απαντήσω. Από την μεριά η ενοποίηση του πλανήτη είναι κάτι που το ονειρεύτηκαν γενιές και γενιές επαναστατών. Θα το πετύχει ο καπιταλισμός; Δεν ξέρω. Από την άλλη πάλι αυτός ο κοσμοπολιτισμός ισοπεδώνει -θαγενοποιεί όπως λέμε εμείς- τις τοπικές κουλτούρες, μέσα από τις οποίες ο κόσμος βρίσκει νόημα. Αυτή η ισοπέδωση δημιουργεί εθνικισμούς που συμφέρουν τις τοπικές ελίτ. Πρέπει να αντιμετωπίσουμε αυτόν τον κοσμοπολιτισμό με άλλες πολιτιστικές ταυτότητες, τοπικές, γεωγραφικές, οι οποίες όμως να είναι πλουραλιστικές. Δηλαδή απέναντι στη ισοπέδωση της αγγλοσαξωνικής κουλτούρας πρέπει να αντιπαραθέσουμε, για παράδειγμα, την ανατολική μεσόγειο, μια κουλτούρα πλουραλιστική. Ένα όραμα ενός κόσμου πολυσύνθετου.

ΕΡ.: Πως αντιδρά (αν αντιδρά) η νεολαία στη Κύπρο απέναντι στον εθνικισμό;

ΑΠ.: Η νεολαία έχει αλλάξει ριζικά, σε σχέση με το ότι πολύ μακρινό παρελθόν. Πρέπει να σας πω κατ' αρχήν πως μέχρι το '74 τα σχολεία και το εκπαιδευτικό σύστημα γενικά ήταν αποικία του ελληνικού και του τουρκικού υπουργείου παιδείας. Όπως τα είχαν φτιάξει οι άγγλοι ένα αιώνα πριν που είχαν έρθει στην Κύπρο. Για να σκεφτείτε, όταν πήγαίνα εγώ στο σχολείο κυπριακή ιστορία δεν μαθαίναμε. Απαγορευόταν να μιλάμε κυπριακά στο σχολείο. Χάρτη της Κύπρου δεν είχαμε επίσης. Είχαμε κάτι χάρτες της Ελλάδας, που είχαν στην

άκρη ένα κουτί με τη κύπρο μέσα... Είναι ένα ενδιαφέρον οπτικό σύμβολο αυτοί οι χάρτες, γιατί εκμηδενίζουν τις αποστάσεις. Έχεις την εντύπωση πως η κύπρος είναι λίγο πιό πάνω από την ρόδο!!

Τέλος πάντων. Μετά το '74, εξαιτίας του έντονου ανεξαρτησιακού κλίματος που υπήρχε, είπαν να τηρήσουν τουλάχιστον τα προσχήματα: φτιάξανε χάρτες της κύπρου όπου μπορείς να δεις το νησί στη κανονική του θέση, βάλανε και ένα μάθημα κυπριακής ιστορίας στα σχολεία. Αλλά βασικά συνεχίζουν το ίδιο παραμύθι: καταγόμαστε από τους πρώτους έλληνες εποίκους που ήρθαν το 600π.χ. -τρέχα γύρευε τώρα... Έλα όμως που η κύπρος έχει ιστορία 8000 χρόνων, αφού υπήρχε αυτόχθονας πολιτισμός πριν τους φοίνικες και τους έλληνες -ξέχνα το, ας το να πάει...

Με όλα αυτά η κοινωνία έχει αναπτύξει ένα εκπληκτικό κατά τη γνώμη μου ανοσοποιητικό σύστημα απέναντι στον εθνικό λόγο. Και η νεολαία είναι η περισσότερο αδιάφορη: δεν ασχολούνται, ούτε έτσι ούτε αλλιώς.

Αυτή η νεολαία είναι η πρώτη μεταμοντέρνα γενιά στη κύπρο, που όταν πέφτει πάνω στα "νέα" περί κατοχής κυπριακού προβλήματος, κλπ, σπκώνει τους ώμους και πάει παρα κάτω. Στην ουσία πίσω από αυτό η νεολαία κουβαλάει ακόμα τις ιδεολογικές αποσκευές της οικογένειας της. Υπάρχει η αριστερή νεολαία που αντιδρά στον εθνικισμό, υπάρχει η δεξιά που θεωρεί πως η ελληνική σημαία είναι η στιγμή του ύστατου οργασμού, και υπάρχουν και κάποια ρεύματα ροκ κουλτούρας.

Γενικά πάντως υπάρχει μια μεταμοντέρνα συμπεριφορά. Να, για παράδειγμα πριν μερικούς μήνες ήθελαν να κάνουν ένα συλλαλητήριο για τη μακεδονία στη Λευκωσία. Πήγαν λοιπόν στους μικρούς στα σχολεία και τους έπαν "θα πάτε στο συλλαλητήριο, έτσι δεν είναι;" -"Να πάμε, γιατί να μην πάμε; Αφού θα χάσουμε και μάθημα.."

Μαζέψανε λοιπόν 15000 μαθητές από όλες τις πόλεις και τα χωριά της κύπρου, και τους στείλανε με πούλμαν στη Λευκωσία. Την άλλη

Κριτική Σκέψη

μέρα όλες οι εφημερίδες γράφανε "σκάνδαλο". Γιατί; Γιατί από αυτές τις 15000 γύρισαν πίσω οι 2000. Οι άλλοι πήγαν στο συλλαλητήριο, και μετά πήραν τους δρόμους και έκαναν βόλτες στη Λευκωσία. Πού είναι το σκάνδαλο; Γιατί να τους νοιάζει η "εθνική υπόθεση"; Αυτοί ήθελαν να πάνε βόλτα. Πήγαν στο συλλαλητήριο να κάνουν το καθήκον τους και ύστερα πήραν τους δρόμους.

Το κακό είναι πως αυτοί οι νέοι όταν βλέπουν τα κόμματα να συγκλίνουν σε κάτι, τότε λένε "αυτό είναι εντάξει, να το κάνουμε" - όπως έγινε με τα συλλαλητήρια για τη μακεδονία. Δηλαδή παρότι έχουν μια αδιαφορία για το "εθνικό" επί της ουσίας, μπορούν να πάρουν μέρος, τελικά, σε μια εθνικιστική έξαρση, που για αυτούς βέβαια δεν είναι εθνικιστική έξαρση, είναι κάτι σαν καθήκον. Μια νεολαία που συνειδητά την κρατάνε σε μια κατάσταση παιδικότητας, είναι εύκολο να οδηγηθεί εδώ ή εκεί, χωρίς να πολυκαταλαβαίνει τι κάνει, και χωρίς ίσως να την πολυνοιάζει να καταλάβει. Ελπίζω πως κάποια στιγμή θα βρουν ένα πιο συνειδητό δρόμο.

ΚΥΠΡΟΣ

Το υπόλοιπο μιας καπιταλιστικής διαίρεσης

(η "κρίση" στη Δερύνεια, αύγουστος 1996)

Στις αρχές Αυγούστου το ζήτημα της Κύπρου αναδύθηκε, ακόμη μια φορά, στην καθημερινότητα. Ακανθώδες, περίπλοκο και με μια δόση παράλογης και φασιστικής βίας ανάγκασε τα βλέμματα να στραφούν στην ανατολική λεκάνη της Μεσογείου.

Για κάποιους τα γεγονότα δεν ήταν τίποτα άλλο από μια ακόμη δόση θεαματικού ναρκωτικού. Συγκινητικού και έντονου, όσο κρατάν τα έκτακτα δελτία ειδήσεων. Για κάποιους άλλους, που στη θέση του μυαλού έχουν πολεμικά τύμπανα και της καρδιάς γαλανόλευκη λά-

ΚΥΠΡΟΣ : Το υπόλοιπο μιας καπιταλιστικής διαίρεσης

ψανε, δεν ξέρω αν γίνανε επεισόδια, το ράδιο είπε πριν ότι δεν γίνανε. Σήμερα είναι ενδιαφέρον ότι δεν το καλύψανε. Την Κυριακή τα κανάλια το καλύψανε σαν ποδοσφαιρικό αγώνα, υπήρχαν δημοσιογράφοι παντού και περιγράφανε μία διαδικασία σαν ποδοσφαιρικό αγώνα. Δεν ξέρω αν το καταλάβατε, αλλά χτίζανε ένα μένος, του "να περάσουμε αυτό το τείχος". Αυτό έχει λήξει τώρα. Λοιπόν, πάμε στη σχέση των δύο κοινοτήτων. Σίγουρα είναι ένα σημείο που εκμεταλλεύτηκαν οι εθνικιστές. Ταυτόχρονα, νομίζω ότι βγήκε μέσα από τους τουρκοκύπριους η καταδίκη της δολοφονίας. Υπάρχει ένας σταθμός στην Κύπρο, ο οποίος έχει τουρκοκύπριο ανταποκριτή, που την ίδια νύχτα βγήκε με έντονα λόγια για κάποιο επώνυμο τουρκοκύπριο, που κατηγορήσε τους δολοφόνους του Ισαάκ σαν φασίστες που ήρθαν από την Τουρκία και διαχώρισε, έστω σαν άτομο, τη θέση των τουρκοκυπρίων από την δολοφονία. Την επόμενη ημέρα στις ελληνοκυπριακές εφημερίδες υπήρχε μια αναζήτηση αυτού του πράγματος που είπα πριν: "Τι έγινε; Τι πήγε λάθος; Ποιος φταιει;". Διότι, νομίζω ότι υπάρχει μια συλλογική ευθύνη στους ελληνοκύπριους, έτσι νοιώθω. Νοιώθω ότι έπρεπε να το λήγαμε. Δεν έπρεπε να δώσουμε αυτή την εντύπωση. Γιατί ήταν ένα παιδί 24 χρονών που μπαίνει στη γραμμή και τον αφήνουμε, για να γυρίσουμε σκηνές με τις κάμερες. Οι τουρκοκυπριακές εφημερίδες βγήκαν επίσης με κατηγορηματικούς τίτλους την επόμενη μέρα, με εξαίρεση μια εθνικιστική εφημερίδα. Οι άλλες εφημερίδες, οι αριστερές, βγήκαν σαφέστατα κατηγορώντας τους γκρίζους λύκους για την δολοφονία, αλλά και οι κεντρώες εφημερίδες είχαν μια αντίδραση ότι αυτό που έγινε ήταν κακό, δεν έπρεπε να γίνει και μάλλον έριχναν τις ευθύνες στους γκρίζους λύκους.

Σχετικά με την σχέση των δυο κοινοτήτων τα τελευταία χρόνια, παρόλο που το κυπριακό βρίσκεται σε μία στασιμότητα, νομίζω ότι έχει αρχίσει να δημιουργείται αυτό που είναι η ου-

σία, για να σπάσει αυτή η ανόητη γραμμή. "Τρύπες στο τείχος". Αρχίσανε έντονες επαφές μεταξύ των δύο κοινοτήτων, είτε μέσω των σεμιναρίων που κάνει το Κέντρο Ειρήνης, είτε μέσω διαφόρων επαγγελματικών ομάδων και υπάρχει μια πραγματική επικοινωνία. Γίνανε και ορισμένα επεισόδια, τα οποία θα αναφέρω επί τροχάδην, που δηλώνουν και το στίγμα της εποχής. Τον Ιούνιο έγινε μια δολοφονία ενός εθνοφρουρού, δεν ξέρω αν το ακούσατε εκεί. Ήταν ο έβδομος, όγδοος, νομίζω. Έχει ενδιαφέρον, όμως, η στιγμή πάλι. Ο ελληνοκύπριος εθνοφρουρός είχε πάει στο τουρκοκυπριακό φυλάκιο να συναντήσει έναν φίλο του, ο οποίος τελικά έλειπε ή στιδήποτε. Τότε εμφανίστηκε ένας τούρκος αξιωματικός και τον πυροβόλησε. Αλλά την στιγμή που τον πυροβόλησε ο αξιωματικός, ο ελληνοκύπριος φώναζε στον τουρκοκύπριο: "μη καρντάσι, έλα αδελφέ μου". Ήταν μια στιγμή, πάλι, που πιάστηκαν οι δύο κοινότητες χαμένες: Ήταν δύο αθώα παιδιά, που βρισκόταν και αντάλλασαν ποτά, τσιγάρα. Φώναζε ο ένας στον άλλον "αδελφέ μου" και σκοτωθήκανε στην πράσινη γραμμή. Πρώτο επεισόδιο. Αρχές Ιουλίου δολοφονήθηκε ο Ανταλί, ένας τουρκοκύπριος δημοσιογράφος, από τούρκους φασίστες, όχι τουρκοκύπριους, μάλλον ήταν τούρκικη οργάνωση. Αυτό, από ότι φάνηκε, δημιουργήσε στην τουρκοκυπριακή κοινότητα ένα έντονο κίνημα διαφοροποίησης από την Τουρκία. Το κυρίαρχο σύνθημα ήταν "είμαστε και θα παραμείνουμε νησιώτες", ενάντια στην προσπάθεια να αλλοιωθεί ο δημογραφικός χαρακτήρας με τον ερχομό των εποίκων. Το άλλο ήταν ένα μικρό επεισόδιο (του Ανταλί, βέβαια, δεν ήταν μικρό, ήταν μεγάλο). Μικρό, με την εξής έννοια. Αρχές του Αυγούστου -σημείωσε ότι ο Αύγουστος είναι φορτισμένος μήνας πάντα, το '64 οι τουρκοκύπριοι υποφέρανε από τους ελληνοκύπριους, το '74 οι ελληνοκύπριοι από τους τουρκοκύπριους- μια ομάδα τουρκοκυπρίων πέρασε με το λεωφορείο για να μπει σε ένα χωριό τουρκοκυπριακό για την επέτειο των επεισοδίων του '64. Οι ελληνοκύ-

με; Ότι ήταν γκριζοί λύκοι εξηγεί εν μέρει το σκηνικό. Δηλαδή, φαίνεται δύσκολο να καταλάβει κανείς ότι υπάρχει τέτοιο μένος μεταξύ των δύο κοινοτήτων, για να δημιουργηθεί τούτο το σκηνικό. Τέλος πάντων, σε κείνη τη σκηνή πρέπει να σκοτώθηκε ο Ισαάκ. Λέω πρέπει, γιατί δεν έχω καταλάβει ακόμη ακριβώς ποιος ήταν. Τον χτύπησαν, τον μετέφεραν, σήμερα λένε ότι τον χτύπησαν με τσεκούρι... δεν ξέρω... Κάνουν νεκροψία για να δουν. Μετά, όταν μαθεύτηκε ότι υπήρχε νεκρός, ακολούθησε μια παγωμάρα. Το αίσθημα ήταν μια διάχυτη θλίψη.

ΡΟΥΤ: Με συγχωρείς Αντρέα πριν από αυτό. Τι ήταν αυτό που κατά τη γνώμη σου τι άλλαξε φέτος και από τη πλευρά των μμε, τα οποία, όπως λες, παρότρυναν το κόσμο να κατέβει σε αυτή την πορεία και πρόβαλλαν το εθνικιστικό κομμάτι αυτής της πορείας (διακόπτεται),

A: Δεν εννοώ ότι φέτος τα μμε έκαναν κάτι διαφορετικό. Τα μμε έκαναν αυτό που κάνουν κάθε χρόνο τα τελευταία τρία-τέσσερα χρόνια, ιδιαίτερα τα ιδιωτικά κανάλια. Όχι πως το κρατικό υστερεί. Δώσαν ένα τέμπο αναζήτησης εικόνων. Στη Λευκωσία, λόγου χάριν, στις μαθητικές διαδηλώσεις, υπήρχαν κλασσικές περιπτώσεις που οι κάμεραμαν, οι δημοσιογράφοι λέγανε στους μαθητές "πεταχτείτε στη πράσινη γραμμή, για να γυρίσουμε την εικόνα". Υπήρχε αυτό το σκηνικό. Φέτος ήταν το ίδιο, λίγο πολύ. Απλώς φέτος είχε καλλιεργηθεί ένα έντονο κλίμα, μέσα από τις συγκυρίες της πορείας των μοτοσικλετιστών, μέσα από το γεγονός ότι υπήρχε αυτή η αυταπάτη -δεν ξέρω πως πέρασε- ότι "ντε και καλά θα πάμε στη Κερύνεια". Υπήρχε αυτό το κλίμα. Νομίζω ότι ο καθοριστικός παράγοντας, που άλλαξε τα δεδομένα, ήταν το κλίμα που χτίστηκε και η παρουσία των γκριζων λύκων από την άλλη μεριά. Δεν ξέρω αν η απόφαση να μην γίνει η πορεία έπαιξε ένα ρόλο, με την έννοια ότι τελικά δεν μπορούσαν αυτοί οι ίδιοι να ξέρουν που ακριβώς κινούνται. Αν έβλεπες το σκηνικό

Κριτική Σκέψη

στη Δερύνεια από τη τηλεόραση, δεν διέφερε από πέρσι. Ήταν μια στιγμή που θα μπορούσε να συμβεί και πέρσι, αλλά συνέβη φέτος. Έγραψα ένα κείμενο όπου υποστήριζα ότι ένας νεκρός με μια τέτοια νοοτροπία, να ξεχνάμε δηλαδή ότι υπάρχει μια πολεμική ζώνη και πρέπει να την αντιμετωπίσουμε, ήταν αναπόφευκτος. Θα μπορούσε να γίνει πέρσι, έγινε φέτος. Δηλαδή, ο νεκρός δεν ήταν ιδιαίτερο γεγονός φέτος. Η βία που χρησιμοποιήθηκε εναντίον του Ισαάκ ήταν λόγω των γκριζων λύκων. Δεν νομίζω ότι ένας οποιοσδήποτε, όσο φανατικός και να είναι, τουρκοκύπριος ή ελληνοκύπριος θα χρησιμοποιούσε τόσο βία. Νομίζω ότι ήταν ένα κλίμα που είχε χτιστεί με αυτές τις πορείες. Να μπει δηλαδή στη πράσινη γραμμή, να δείξεις μαγκιά, να γυρίσει ο άλλος εικόνα. Ουσιαστικά, χτίστηκε μια κατάσταση που έφτασε σε αυτό το τραγικό σημείο και ακολούθησε το πάγωμα, που σου είπα πριν.

ΡΟΥΤ: Ας πούμε για τις πραγματικές σχέσεις των δύο κοινοτήτων, αν θα μπορούσαν να ερμηνεύσουν κάποιας τέτοιας μορφής επεισόδια. Ήδη μας είπες ότι δεν συνθηζόταν τα επεισόδια. Ποιες ήταν οι σχέσεις των δύο κοινοτήτων πριν από αυτό το γεγονός;

A: Κοίταξε. Πριν μιλήσω για τις σχέσεις των δύο κοινοτήτων, να πω για κάποια πράγματα που έγιναν μετά. Μετά το πάγωμα άρχισε μια αναζήτηση ευθυνών. Οι εθνικιστές, στο συνηθισμένο τους βιολί: "φταίνε οι τούρκοι, οι τούρκοι είναι όλοι κακοί" κλπ. Υπήρχε μια πτέρυγα η οποία κατηγορούσε την αστυνομία, ότι έπρεπε δηλαδή να είχε λάβει μέτρα για να μην μπουκ στην πράσινη γραμμή ή τουλάχιστον να είχε κάνει κάτι. Υπήρχε μία κατηγορία εναντίον των ΟΗΕδων, ότι έπρεπε να κάνουν κάτι. Ταυτόχρονα υπάρχει ένα κλίμα σκέψης: "πού πάει αυτή η ιστορία με τις πορείες;". Δηλαδή, ποιο είναι το νόημα; Αυτό είναι το γενικό. Σήμερα έγινε μία συγκέντρωση-πορεία μοτοσικλετιστών, στη Δερύνεια και ζητούσαν να βάλουν στεφάνι στο σημείο που σκοτώθηκε ο Ισαάκ. Δεν ξέρω αν τους επιτρέ-

ΚΥΠΡΟΣ : Το υπόλοιπο μιας καπιταλιστικής διαίρεσης

σπη, ήταν η χρυσή ευκαιρία για να προπαγανδίσουν τα ιδεολογήματα του μίσους. Για κάποιους τρίτους δεν ήταν παρά ένα ακόμη κλάσμα στους καπιταλιστικούς λογαριασμούς τους.

Κι ανάμεσα σε αυτούς, κάποιοι που ελπίζουμε να διάκριναν το πραγματικό δίλημμα: είτε, τα αφεντικά, οι πολιτικοί, οι στρατόκαυλοι και οι πατριδόψυχοι θα αναλάβουν να καθарίσουν στο όνομα της μητέρας πατρίδας και του πατέρα κέρδους, είτε θα βρούμε τρόπους ώστε να αναζωπυρωθεί η αλληλεγγύη ανάμεσα στις δύο κοινότητες -ή, καλύτερα, η αλληλεγγύη ανάμεσα στους εκμεταλλεζόμενους των δύο κοινοτήτων- και να μετατραπεί αυτός ο πόλεμος - φανερός ή υπόρρητος, βίαιος ή αναίμακτος δεν έχει τόσο σημασία- σε πόλεμο ενάντια στους αφέντες του νησιού.

Στους ανθρώπους, λοιπόν, που βούλωσαν τα αυτιά τους στις πολεμικές ιαχές και την υστερία των ημερών, μπορεί να φανεί χρήσιμη η έκδοση αυτή, που προφανώς δεν στοχεύει να "λύσει το κυπριακό", αλλά να βοηθήσει στην όξυνση της κριτικής και της ανάλυσης.

Στο έντυπο αυτό περιλαμβάνονται δύο συνηθεύξεις που έδωσε στο ράδιο Ουτοπία ο Αντρέας, σύντροφος από την Κύπρο και μέλος του περιοδικού "Τραίνο στη πόλη". Η πρώτη δόθηκε στις 13 Αυγούστου, τρεις μέρες μετά την πορεία των μοτοσικλετιστών στη Δερύνεια και η δεύτερη στις 14, λίγο μετά που μαθεύτηκε ότι τα επεισόδια στην πράσινη γραμμή συνεχίζονται και ότι οι νεκροί είναι πλέον δύο. Περιλαμβάνει ακόμη ένα κείμενο, από το "Τραίνο στη πόλη" με τις εκτιμήσεις και την άποψη του περιοδικού για τα γεγονότα.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ 13 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

ράδιο ΟΥΤΟΠΙΑ: Μίλησέ μας αν θέλεις για τη κατάσταση πριν την πορεία, πώς είχε διαμορφωθεί το κλίμα, αν είχαν φανεί από πριν οι παράγοντες που ερμηνεύουν αυτά τα γεγονότα. Και για την πορεία αν μπορείς να μας πεις κάποια πράγματα, γιατί μέχρι τώρα

η μόνη μας ενημέρωση από τα επίσημα μμε. Ποιο ακριβώς ήταν το περιεχόμενό της, πως οργανώθηκε, ποιοι ήταν οι στόχοι της;

Αντρέας: Οι μοτοσικλετιστές επιλέχτηκαν σαν η ομάδα πάνω στην οποία η υπόθεση και η οποία κινητοποιήθηκε για αυτή την υπόθεση. Οι μοτοσικλετιστές στην δεκαετία του '80 ήταν ουσιαστικά η περιθωριακή ομάδα. Στην Κύπρο λέγονται "μοτορτσίδες", από τη λέξη μοτόρα που είναι αντίστοιχη της μοτοσικλέτας. Ένας τίτλος της εφημερίδας της Κυριακής είναι ίσως χαρακτηριστικός. Όταν την Κυριακή υπήρχε ανησυχία για το τι θα γίνει, μια εφημερίδα είχε γράψει "καλούντα για να αποδείξουν ότι δεν είναι εκείνοι οι μοτορτσίδες, αλλά μοτοσικλετιστές, κοινώς να αποδείξουν ότι είναι καλά παιδιά. Άρα, είναι μια διαδικασία ένταξης, ουσιαστικά, μιας ομάδας που φαινομενικά ήταν περιθωριακή τη δεκαετία του '80. Ήταν τότε, σήμερα δεν είναι σαφέστατα με τις Harley Davidson.. Όμως, ο κόσμος που πάει στην πορεία -για να μη φανεί, δηλαδή, ότι είναι μόνο μια πορεία κατευθυνόμενη από την εξουσία- είναι ένα μείγμα. Υπάρχει κόσμος που πάει από αυθεντική διάθεση να διαδηλώσει ενάντια στο γεγονός, το παράλογο γεγονός, ότι δεν μπορεί να πάει στην άλλη μεριά της χώρας. Υπάρχουν οι εθνικιστές, οι οποίοι εκμεταλλεύονται κατά κόρον τις πορείες. Μπορεί κανείς να δει τις χτεσινές εφημερίδες που κυκλοφορούν. Βλέπεις ένα μάλγαμα ελληνικών και κυπριακών σημαιών. Οι εθνικιστές χρησιμοποιούν κατά κόρον τις ελληνικές σημαίες. Υπάρχει και κόσμος που πάει από περιέργεια ή σιδηρόποτε. Η περσινή πορεία κατέληξε σε επεισόδια σε επεισόδια στον ίδιο τόπο που γίναν φέτος, στη Δερύνεια. Η Δερύνεια είναι ένα χωριό έξω από την Αμμόχωστο και είναι κοντά στη μεγάλη τουριστική περιοχή της Κύπρου. Όταν λέω κοντά εννοώ ορισμένα μίλια. Δηλαδή, μπορείς να πας ακόμη και με μοτοσικλέτα, σε μισή ώρα, από τη πόλη Δερύνεια στην Αγία Νάπα. Οι μοτοσικλετιστές μετά τα περσινά επεισόδια, είχαν αποφασίσει να έρθουν σε συνεργασία με την ευρω-

παϊκή ομοσπονδία μοτοσικλετιστών, για να κάνουν μια πορεία από το Βερολίνο στην Κύπρο, διαδηλώνοντας τη διάθεσή τους να ταξιδεύουν σε όλη την Κύπρο. Αυτό ακούγεται καλό, αλλά ταυτόχρονα υπήρχε και μια έντονη εθνικιστική τάση η οποία δεν πήγαζε από όλους τους μοτοσικλετιστές, αλλά τουλάχιστον από εθνικιστικές ομάδες που χιζανε τη νοοτροπία ότι "θα πάμε στη Κερύνεια" ντε και καλά "θα πάμε στη Κερύνεια". Αντιλαμβάνεστε ότι μιλούμε για μια κατάσταση 23 χρόνων. Η πορεία σχεδιάστηκε, επιχορηγήθηκε και άρχισε να πλησιάζει ο καιρός της τον Αύγουστο. Το κλίμα που δημιουργήθηκε στις αρχές Αυγούστου ήταν πολεμικό. Πολεμικό, χωρίς να σημαίνει ότι ο πληθυσμός συμμετείχε άμεσα σε αυτό το κλίμα. Συμμετείχαν τα μμε με ένα έντονο τρόπο, πάλι χωρίς να είναι συνειδητός. Ίσως να μην περίμεναν να δουν και τη σχιζοφρένεια που υπήρχε σε κείνη τη τραγική στιγμή της δολοφονίας. Έγινε μια δολοφονία, σχεδόν δίπλα από ένα τουριστικό τόπο, όπου πάει σχεδόν μισό εκατομμύριο κόσμος κάθε χρόνο. Είχε πάρα πολύ κόσμο στις παραλίες εκείνη την Κυριακή. Το πολεμικό κλίμα καλλιεργήθηκε από τα μμε, διότι πιστεύουν ότι έτσι προάγουν το καλώς νοούμενο κοινό συμφέρον. Ταυτόχρονα είναι και η νοοτροπία του "εθνικά ορθού". Καθώς χιζόταν αυτό το κλίμα η κοινωνία ήταν έτοιμη να δεχτεί τους μοτοσικλετιστές με την διπλή τους υπόσταση. Σαν "οι αλήτες" σε εισαγωγικά, τους οποίους δεν εμπιστευόταν, αλλά θα αναβαπτιζόταν στη κολυμβήθρα της πράσινης γραμμής και θα βγαίνανε "καλά παιδιά". Από την άλλη ανησυχούσαν, γιατί η κοινωνία ξέρει ότι εκεί είναι η γραμμή κατάπαυσης του πυρός. Η κυβέρνηση, που αρχικά φαίνεται ότι ευνοούσε αυτή την διαδικασία, ξαφνικά άρχισε να τα χάνει. Η πολιτική ηγεσία άρχισε, να στέλνει μηνύματα ότι δεν έπρεπε να μπουν στη γραμμή κατάπαυσης του πυρός. Όσες φορές μπαίνανε στη νεκρή ζώνη -όπως ονομάζεται- ουσιαστικά τσακωνόταν με τους ΟΗΕδες. Γινόταν κάποιες αψιμαχίες με τους δικούς μας αστυνομι-

κούς, τραβιόταν οι αστυνομικοί και τσακωνόταν με τους ΟΗΕδες. Οι ΟΗΕδες μήνυσαν από πέρυσι στη κυβέρνηση ότι αν ξαναμπούν και τους χτυπήσουν, οι ΟΗΕδες απλώς θα φύγουν, που άμα φύγουν ουσιαστικά βρισκόμαστε σε κατάσταση πολέμου. Οπότε, υπήρχε ένα έντονο κλίμα "για όνομα του θεού, μη γίνουν επεισόδια". Τούτο το κλίμα ουσιαστικά έχτισε μία κατάσταση αφόρητη, τουλάχιστον για τα άτομα που σκεφτόταν να πάνε ή να μην πάνε στην πορεία. Ταυτόχρονα, είχαν αρχίσει, να ακούγονται πληροφορίες ότι ο Ντεκτάς και το καθεστώς του είχαν αρχίσει να φορτίζουν την ατμόσφαιρα και εμφανίστηκε η πληροφορία ότι θα έρθουν οι γκριζοί λύκοι, η εθνικιστική οργάνωση από την Τουρκία. Αντιλαμβάνεστε ότι τούτο οδήγησε σε ακόμη μεγαλύτερη όξυνση τα γεγονότα, τουλάχιστον το πνεύμα. Έκανε, κατ' εμένα, και μία πλήθια δήλωση ο αρχηγός των μοτοσικλετιστών -ο πρόεδρος της ομοσπονδίας- όταν ήταν στη Θεσσαλονίκη, ότι κάτι είχαν συμφωνήσει με την αστυνομία -από που θα περνούσαν- και ότι δεν λειτουργούσε η συμφωνία και θα πήγαιναν στη Κερύνεια. Λέω ότι αυτό είναι σημαντικό, γιατί όταν γίνονται αυτές οι δηλώσεις και ορισμένοι τηλεοπτικοί σταθμοί, οι πιο εθνικιστικοί, της εκκλησίας κ.τ.λ., προβάλλουν με έντονο τρόπο, σχεδόν κάθε είκοσι λεπτά, την πορεία, με ελληνικές σημαίες, με ένα έντονο εθνικό μένος, άρχισε να δημιουργείται πλέον μια κατάσταση ότι "τι θα γίνει;". Υπήρχαν ανταποκρίσεις για χωριά που βρίσκονται στη νεκρή ζώνη, που Οι κάτοικοι άρχισαν να ανησυχούν ότι θα γίνει πόλεμος και θα έφευγαν. Από την άλλη, στις μεγάλες πόλεις, όπως στη Λεμεσό, στη Λευκωσία, δεν υπήρχε κανά ιδιαίτερο κλίμα ότι θα γίνει οτιδήποτε. Ήταν ακόμη μια πορεία, το πολύ πολύ θα μπαίνανε στη πράσινη γραμμή, άντε να τσακωνόταν λίγο με τους ΟΗΕδες, να πετούσαν λίγες πέτρες και να τελείωνε το κακό. Τη νύχτα του Σαββάτου, ξαφνικά, στις 11.00, τα δελτία ειδήσεων είπαν ότι συλληφθήκανε μερικοί, οι οποίοι ετοιμάζαν βόμβες μολώτοφ για την πορεία. Έκτοτε η είδηση αυ-

τή εξαφανίστηκε, που σημαίνει ότι μάλλον η κυβέρνηση προσπαθούσε να δώσει ένα μήνυμα, να ελέγξει κάτι το οποίο είχε ξεκινήσει και ξαφνικά δεν μπορούσε να το κάνει οτιδήποτε. Την Κυριακή το πρωί αποφασίστηκε ότι δεν θα γίνει η πορεία...

ΜΟΥΤ: Ότι δεν θα γίνει η πορεία;

A: Ναι. Συγκεντρωθήκανε χίλιοι μοτοσικλετιστές στη Λευκωσία και τους ανακοίνωσε ο πρόεδρος ότι δεν θα την κάνουν. Ακολούθησε μια, δικαιολογημένα, οργισμένη αντίδραση των μοτοσικλετιστών. Ότι τους πούλησε, ότι η κυβέρνηση είναι πουλημένη. Υπάρχει ένα έντονο αντιπολιτευτικό κλίμα, όπως αντιλαμβάνεσαι, το οποίο είναι διάχυτο, ούτως ή άλλως. Οι μοτοσικλετιστές στη Λευκωσία διασπάρθηκαν σε διάφορες ομάδες και γυρίζανε μες στους δρόμους για δύο-τρεις ώρες. Τελικά, καταλήξαν έξω από τη Λευκωσία, σε μια περιοχή που ονομάζεται Σοπάζ, η οποία είναι ένας τεράστιος κάμπος, όπου η γραμμή αντιπαράταξης είναι περίπου ένα μίλι. Προχώρησαν οι μοτοσικλετιστές, φτάσανε και βρήκαν μια ομάδα στρατιωτών (τουρκοκύπριων; τούρκων; δεν ξέρω), οι οποίοι κρατούσαν ένα ταμπλό που έγραφε πάνω "STOP" και σταμάτησαν. Κάθισαν εκεί κάνα δυο ώρες, δεν έγινε τίποτα και αποχώρησαν ειρηνικά. Σημαντικό τούτο, γιατί δείχνει καθαρά ότι χωρίς την παρέμβαση των "οργανωμένων πολιτών" του καθεστώτος ή των γκριζών λύκων, όπως έγινε στη Δερύνεια, ουσιαστικά τα επεισόδια μάλλον θα αποφεύγονταν. Στην Άχνα γίνανε επεισόδια. Η Άχνα, όμως, ουσιαστικά είναι μια ιδιαίτερη περίπτωση, γιατί ανήκει στη περιοχή των βάσεων. Στη Κύπρο υπάρχει μια μυστήρια κατάσταση, όπου οι βάσεις είναι κάτω από άλλο κυρίαρχο καθεστώς. Έτσι, οι αστυνομικοί δεν παρεμβήκαν και οι εγγλέζοι, για τους περιέργους λόγους των εγγλέζων, δεν κάναν τίποτα. Έγινε κάποιος πετροπόλεμος και σε κάποια φάση ο εγγλέζος διοικητής τηλεφώνησε τους τούρκους, από ότι μάθαμε μετά, και τους είπε να μαζέψουν τους δικούς τους και να φύγουν,

για να διαλυθεί η ιστορία. Είναι ενδιαφέρον ότι στην Άχνα χρησιμοποιήθηκαν (φαίνεται ότι υπήρχαν και εκεί γκριζοί λύκοι) πυροβόλα όπλα κυνηγετικά. Λέω ότι είναι καινοτομία αυτό, γιατί συνήθως στις παλιές πορείες -όπως στις πορείες που κάνουν οι μαθητές στο Νιόκρι, που τους στέλνουν ομαδικά από τα σχολεία και πάνε στη πράσινη γραμμή για τέτοια, πράγματα- αυτοί που στέλνει, κυρίως, ο Ντεκτάς στέκονται απέναντι, πετάνε πέτρες και κλείνει το θέμα. Τα μεγάλα επεισόδια γίνανε στη Δερύνεια, το απόγευμα, ενώ τα πράγματα φαίνονται να ηρεμούν. Είχαν μαζευτεί και τα κανάλια, τα οποία όπως είχα πει, χιζανε το κλίμα. Μια ομάδα μοτοσικλετιστών κατέληξε στη Δερύνεια, όπως ήταν και πέρσι το σκηνικό και γενικώς ακολουθήθηκε η ρουτίνα της διαδικασίας. Και έγινε το περσινό σκηνικό. Στη τηλεόραση θα έβλεπες ότι είναι ένα χωράφι, όπου υπήρχαν, βασικά τετρακόσια άτομα όλοι μαζί. Ήταν διακόσιοι, διακόσιοι πενήντα ελληνοκύπριοι διασκορπισμένοι στη μια μεριά του χωραφιού, ήταν από την άλλη μεριά οι γκριζοί λύκοι με ορισμένους πολίτες του Ντεκτάς, του καθεστώτος εννοώ, καμιά εκατοστή. Στη μέση υπήρχαν καμιά πενήντα ΟΗΕδες, οι οποίοι στεκόταν σχεδόν αγάλματα και πετούσαν τις πέτρες οι μεν και Οι δε πάνω από τους ΟΗΕδες. Δεν ξέρω πως ακριβώς έγινε, δεν παρακολούθησα όλη τη συνέχεια, αλλά σε κάποια φάση φαίνεται ότι ορισμένοι ελληνοκύπριοι προσπάθησαν να μπουν ή πλησίασαν το τσέλι, το συρματοπλέγμα, που ήταν πίσω από τους ΟΗΕδες και πιάστηκαν στο συρματοπλέγμα. Επιτεθήκανε οι άλλοι και έγινε η σκηνή η απίστευτη. Η απίστευτη με την έννοια ότι αυτές οι σκηνές βίας, δηλαδή να χτυπούν με τα ρόπαλα έναν άνθρωπο που βρίσκεται στο πάτωμα, μπορείς να δεις στα γήπεδα ακόμα. Ήταν σίγουρα σκηνές που μπορούσες εύκολα να ζήσεις στη Κύπρο πριν το '74, κατά την διάρκεια του πραξικοπήματος, της εισβολής, το '63 που γίνανε οι επιθέσεις ενάντια στους τουρκοκύπριους. Σίγουρα, γινόταν τέτοιες σκηνές. Αλλά, τώρα δεν ξέρω, που βρεθήκα-